

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 3 • 2023 • 87. årgang

Omdømme

Trond Blindheim side 8

TikTok utfordrer oss side 10

Vi anmelder Øyvind Brandts bok side 29

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Hvis ungdom bare hadde visst

Hva snakket de om i klasserommene til tredjeklassingene i videregående skoler rundt om i Norge i fjor? Når temaet kom opp om hva de skulle neste år, hvilken retning tok samtalen da? Når folkehøgskole ble nevnt, hva ble sagt egentlig? Vi skulle så gjerne vært der og lyttet – og lært.

Her kommer et bilde på vår situasjon: Tenk deg at vår folkehøgskole var en restaurant. La oss si at det var en gammel, ærverdig restaurant som lå litt utenfor byen. I mange år hadde kundene kommet og vært veldig fornøyde med både maten, personalet og stemningen. Ryktene gikk om kvaliteten, og det kom stadig nye kunder innom. Det var ikke få som kunne fortelle at det var nettopp her, på denne restauranten, de hadde møtt hverandre for første gang og senere giftet seg.

En dag merket vi at det begynte å komme færre kunder enn vanlig. Og som alle i samme situasjon ville ha gjort, lurte vi veldig på hvorfor det plutselig hadde blitt en synkende kurve. Hadde maten vår blitt dårligere, hadde vi fått et dårlig rykte? spurte vi. Eller hadde personalet begynt å gi dårligere service? Nei, det kunne vi ikke forstå. Alle stod på som før, ja, kanskje til og med mer enn før.

Kunne det være at det hadde noe med rykter å gjøre likevel? Ikke at ryktene hadde blitt negative, bare at de hadde blitt borte. Kanskje gjestene våre hadde glemt å fortelle sine venner og familie om vår gode restaurant! Vi trodde egentlig ikke på det heller.

Så begynte det å gå opp for oss at et nytt kjøpesenter var etablert på den andre siden av byen. Kanskje folk hadde lagt om vanene sine? Vi hadde tapt mot noe vi ikke hadde kontroll over. Det var sikkert mye enklere å spise der når de først var der av andre grunner. Men vi visste jo samtidig at ikke alle spiste der, så det kunne ikke være hele forklaringen.

Men noe annet hadde skjedd, ikke bare her, men over hele landet. En ny trend fylte alle reklamekampanjer om dagen, både på TV og i sosiale medier. En helt ny type mat hadde slått an. Vi visste i hvert fall at vi aldri hadde vært i nærheten av å servere noe slikt. Kanskje det var grunnen? Vi var utkonkurrert av nye smaker, nye trender.

Vi visste at ikke alle spiste på kjøpesenteret, og vi trodde heller ikke at alle spiste denne nye maten, men hvor ble det av resten? Av en eller annen grunn hadde folk begynt å spise hjemme. Take away var mer utbredt nå enn tidligere. Folk valgte å være hjemme nå. Hva skulle vi gjøre nå? Det er spørsmålet.

Jeg tror også vi vet at folkehøgskole er så bra både for den enkelte og for samfunnet at den dalende kurven vil snu. Vi er helt sikre på det. Kvalitet selger.

Omdømme betyr noe, men det definerer ikke hvem vi er. Det er ikke få ganger jeg tenker slik: «Hvis ungdom bare hadde visst hvor bra det er å gå på folkehøgskole, ville vi ha blitt oversvømt av søkere.» Men vi må få fram budskapet om hvem vi er og hva vi er til de som ikke kjenner oss og som derfor ikke en gang vurderer å søke hos oss. Det er der vårt fokus bør ligge. •

Tom Arne

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Helge Kjøll jr., Molde (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Svalbard
Janne M. Severinsen, Sagavoll
Hilde-Karin Mauky, Ålesund
Kjetil Rydland, Hurdal Verk
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland, Kristiansand (leder)
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Helge Kjøll jr., (styreleder NKF)
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre
Kristina Sletten Andersen, Oslofjord

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 4 Polert markedsføring
- 6 Studenter om folkehøgskole
- 8 Trond Blindheim
- 10 TikTok er utfordrende
- 12 Restart på Helgeland

- 16 Sagt om omdømme
- 18 Folkehøgskolefestivalen
- 20 Sjakklinja på Grenland
- 22 Øyeblikk
- 24 Grundtvig om kristendom og skole
- 26 Ærefrykt for mennesket
- 28 Ny podcast
- 29 Bokanmeldelser
- 34 Manus til morgensamling
- 36 Kaktusblomster

- 38 Internatlederen: Skakt reisverk
- 40 Innspill: Arendalsuka
- 42 Arbeidsmiljøloven kap. 15
- 44 Folkehøgskolerådet
- 46 Quiz og kryssord

Polert markedsføring – endret ungdom

Det er 11% færre elever som starter på folkehøgskolene i landet. Ikke bra. Men det er hele 6200 som har valgt folkehøgskole. Hurra!

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

«Mange opplever at skoleslaget er for de sære, de kreative og de som ikke har venner. Vi vet bedre.»

Dette er elever som tenker det er relevant å gå folkehøgskole og som kan identifisere seg med det vi står for. Vi skal garantert få flere elever neste år. Men da må vi skape en identitet som kan treffe den brede massen av ungdom. Litt polering må til.

70 prosent av norsk ungdom opplever ikke folkehøgskolen som relevant, viser en undersøkelse gjort av Opinion for informasjonkontorene IF/IKF i høst. Mange opplever at skoleslaget er for de sære, de kreative

og de som ikke har venner. Vi vet bedre. Ja, folkehøgskolen er for de sære, heldigvis, men definitivt også for dem som opplever seg som midt i flokken.

Vi må justere inntrykket om skoleslaget hos de unge. Det handler om at vi vil være for alle. Da har vi fra Opinion fått en klar marsjordre for neste år å rette langt mer av markedsføringen inn mot de som kalles «helt vanlig ungdom».

Oppgaven vår er å finne et budskap som treffer dagens unge. Selvsagt innenfor det vi

kan tilby og innenfor det vi mener allmenndanner unge. Vi må lete etter relevans og identitet. Vi må presentere det de unge i dag kan «kle på seg» uten at de blir konfrontert av sine kamerater.

Vi skal snakke til dem der krig, post-korona, økonomisk stress og folkehøgskolefordommer er stemmer i samme rommet. Det er mye som taler for at de ikke engang vurderer folkehøgskole dersom vi ikke er smarte i kommunikasjonen. Generasjon Thunberg har blitt erstattet av Generasjon Snus, som Torbjørn Røe Isaksen kommenterer treffende. Skolevalget viser langt flere konservative ungdommer i dag enn for fire år siden. Det kan vi like eller mislike, men vi må kommunisere nytt for å fange interessen. Politisk ungdom som er røde, gule, grønne eller blå har alle godt av allmenndanning. Vi snakker med en endret ungdomsgruppe enn for noen år siden.

Så hva er smart? Dere er gullet som garantert kjenner ungdommen best. Men herfra kommer et klart råd: Skap interesse med et tydelig og klart budskap unge kan identifisere seg med!

Her kan det variere fra skole til skole. Men vi trenger å selge oss inn til unge i dag som er opptatt av hva de får igjen for et folkehøgskoleår. Vi må markedsføre et klart budskap som de ønsker seg. De vil investere i seg selv, og det finner vi garantert i folkehøgskolesekken: Opplevelser, reiser, venner, kontakter og fordypning i interesser. Vi må plukke ut det beste, polere og forenkle slik at de biter på og blir interessert.

Så vet vi at når de kommer til skolen, får de langt mer og noe så traust og nyttig som allmenndanning. Det er det de forteller i etterkant til foreldre og politikere og alle andre som bestemmer. Da er jeg ikke redd for en kommersiell markedsføring. OG det kommer garantert flere elever til neste år. Vi skal treffe med både innhold og postkortet vi skal skape interesse med. •

Studenter om folkehøgskole

Av Geir Ertzgaard

Skolestart. De fleste velger å begynne rett på høyere utdanning etter videregående. Men hva vet dagens studenter om folkehøgskolen? Vi har spurt noen tilfeldige studenter på Universitetet i Stavanger en vanlig torsdag formiddag i september tre spørsmål om deres forhold til verdens frieste skoleslag.

1. Hva er det første du tenker på når du hører ordet «folkehøgskole»?
2. Har du selv gått på folkehøgskole? Hvorfor/hvorfor ikke?
3. Er folkehøgskolen viktig for Norge?

Ari Leksai

1. Jeg har ikke så mye kunnskap om folkehøgskole, men tenker at det er noe akademisk, at det er mange smarte folk på et sted.
2. Har ikke gått på folkehøgskole selv.
3. Jeg føler at jeg har klart meg fint uten, så for min del har det ikke vært viktig. Men for andre kan det være utfordrende. •

Lise-Marie Huber

1. En annen form for skole, der men har tid til å tenke på hva man skal jobbe med resten av livet.
2. Det var ikke aktuelt for meg, jeg ville heller prøve ut forskjellige jobber for å se hva jeg ville bli. Folkehøgskolen er viktig for spesielle personer, mange som har mer utbytte av det enn andre.
3. Det kommer veldig an på personen. Jeg har mer utbytte av å prøve meg i forskjellige jobber heller. •

Jesper Kolberg

1. Folkehøgskole er sosialt.
2. Jeg gikk på Stavern. Jeg visste ikke hva jeg ville gjøre, og så hadde de en linje jeg synes var spennende.
3. Ja. •

Mikael Sollien

1. Folkehøgskolen er sosialt friår der du kan interessere deg for et spesielt felt, og det er som en sosial sammenkomst.
2. Jeg har gått på Solborg folkehøgskole i Stavanger. Jeg hadde lyst på noe sosialt, og så hadde de en linje jeg hadde lyst til å gå på.
3. Ja, veldig viktig. De som velger folkehøgskole er ofte usikre, og det er et år der du kan finne ut av deg selv og hva du ønsker i livet. •

Oscar Martins

1. Folkehøgskole er et sted man kan dra for i et år å lære mye om et tema, lære mer om seg selv og få gode venner og slike ting.
2. Jeg har ikke gått på folkehøgskole. Jeg hadde ganske gode ideer om hva jeg skal gjøre etter videregående, så det var ikke så vanskelig å finne ut hva jeg skulle. For mange er folkehøgskole et mellomsteg for folk som ikke helt vet hva de skal gjøre.
3. Ja, hvis man ser på statistikk så er det viktig for mange. Det er veldig mange som går på folkehøgskole, så jeg ville sagt at det er viktig for mange. •

Jannike Helland

1. Jeg tenker at det handler om å få med seg mye sosialt, møte nye folk fra ulike deler av Norge, om å skape nye vennskap og relasjoner.
2. Jeg har ikke gått på folkehøgskole, kjenner noen som har. Men det var ikke aktuelt.
3. Ja, det er viktig for de som har lyst til det, men jeg har ikke et bra svar. Det er en viktig mulighet for mange til å oppleve noe helt nytt, og ikke bare være i den byen de er fra. •

Nicolaj Gonzales

1. Folkehøgskole er et sted for de som er interessert i et spesielt tema hvor man lærer mye om dette.
2. Jeg har ikke gått på folkehøgskole. Jeg har planlagt hva jeg skal gjøre, og visste hva jeg skulle, så det var ikke aktuelt.
3. Ja, hvis folk ikke er sikre på hva de vil gjøre med fremtiden så er det et bra alternativ. •

Markedsføringsekspert om folkehøgskolenes omdømme: – Kan endres over natten

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

Folkehøgskolenes omdømme har endret seg blant unge de siste årene, ifølge undersøkelser. Flere unge oppfatter nå folkehøgskolen som unødvendig, barnslig og dyr. Funn viser også at god kjennskap til folkehøgskole henger sammen med et godt omdømme.

Et omdømme er den oppfatning publikum har av eksempelvis en folkehøgskole, bedrift, politiker, sier Trond Blindheim, dosent i markedsføring ved Høyskolen Kristiania.

Mindre kunnskap. En omdømmeundersøkelse fra 2021, gjennomført blant hele befolkningen, viste totalt sett at folkehøgskolene har et bra omdømme. Derimot kom det fram at de yngste (15-19 år) hadde mindre kunnskap om folkehøgskole enn resten av befolkningen. Blant dem mente færre at folkehøgskolene hadde bra omdømme.

En nyere undersøkelse om unges syn på folkehøgskolen, viser at blant de som har sett omtale av folkehøgskolen på sosiale medier, har 42 prosent sett negativ omtale. Halvparten av disse oppgir at dette har påvirket inntrykket av folkehøgskole negativt i noen grad.

Folkehøgskole blir av en del sett på som dyrt, lite nyttig og barnslig.

– Selv om omdømmet til folkehøg-

skolene er litt nede nå, tror jeg absolutt det kan snu. Folkehøgskolene er flinke til å fange opp trender i samfunnet. Alle vil finne en linje som vil passe for dem, sier Blindheim.

Omdømme betyr mye. Blindheim gikk selv på Voss folkehøgskole. Da han skulle begynne, gikk det rykter om et narkoprosjekt på enkelte folkehøgskolene, men ikke på Voss. – Folkehøgskole var veldig populært den gangen. Jeg husker den kuleste gutten i gaten sa han hadde gått på folkehøgskole, og da var jeg solgt, sier han.

Ifølge Blindheim betyr omdømme veldig mye for bedrifter.

– Har man et dårlig omdømme har man også et negativt renommé. Det kan bety at folk vil forlate bedriften og ikke handle der mer, sier Blindheim.

Han forteller at knekker i omdømme kan gå raskt over, siden folk glemmer og tilgir.

Selv om folk får dårlig negativ omtale i mediene, går det fort over. Det har vi eksempler på fra de store produsentene Volks-

wagen og Tine. Det har også vært mye negative artikler om Frimurerlosjen, som har skapt et negativt omdømme hos mange, sier han.

Mediene er viktige. Ifølge Blindheim er medieomtale kanskje den viktigste faktoren som skaper et negativt omdømme.

– Mediene skriver som regel ikke om ting som er hyggelige og bra, men liker konflikter som bryter med det folk forventer, sier han.

Han påpeker at kommunikasjonen folkehøgskolene gir ut om seg selv også kan påvirke. Likevel er det ikke før en potensiell søker har bestemt seg for å søke, hen oppsøker folkehøgskolens egne sider.

– Elevtallene har gått opp og ned gjennom alle tider, så det kan snu. 38 prosent av studentene på høyskoler og universiteter, hopper av. Jeg tror det hadde vært lurt om de tok et år på folkehøgskole før de begynte på et langt studium, sier han.

Lang tid – kort tid. – Et omdømme tar lang tid å bygge det opp, men kan endres over natten, sier Blindheim.

Han understreker viktigheten av å få tidligere elever på folkehøgskoler til å snakke positivt om opplevelsen.

– Hvis jeg sier Bergen, tenker man kanskje regnvær, fest og fjell. Man vet i bunn og grunn få ting om steder og bedrifter, og det er kun noen ting som fester seg i hodene på

– Trond Blindheim

Trond Blindheim er dosent i markedsføring ved Høyskolen Kristiania.

folk. Før klagde bønder på TV hver gang de var på TV og da ville ingen begynne på agronomutdanning. En merkevare er kun kjent for én eller to ting, slik er det også med utdanningsinstitusjoner.

– Hvor fort kan et omdømme endres?

– Hendelser som at en lærer trakasserer med en elev, eller at en rektor blir tatt i promillekjøring, er ytterst skadelig for omdømme. Likevel går slike ting ofte raskt over, siden mediene skriver om verre ting noen dager eller uker senere.

Ferskvare. – Hva tenker du om endringene i folkehøgskolenes omdømme?

– Det er nok folk som ikke har gått på folkehøgskole eller kjenner noen som har gått på det, som har de negative oppfatningene. Jeg tror kritikken spilles ut fra en myte, sier Blindheim.

«Mediene skriver som regel ikke om ting som er hyggelige og bra, men liker konflikter som bryter med det folk forventer.»

– Trond Blindheim

Dette støttes av funnene i Omdømmeundersøkelsen fra 2021 som viste at sammenheng mellom folkehøgskolenes kjennskap og omdømme er svært stor. Desto bedre folk kjenner til folkehøgskolene, desto bedre er omdømmet.

Blindheim påpeker at omdømme er ferskvare.

– Det vil endres fra år til år. Det er viktig at tidligere og nåværende folkehøgskoleelever deler fra folkehøgskoleåret og hvor bra det var. På den måten kan de ta til motmæle mot dem som kaller det barnehage, sier han. •

Omtale SoMe

Blant de som har sett omtale av folkehøgskolen på sosiale medier, har 42 prosent sett negativ omtale. Sammenhengen mellom kjennskap og omdømme er svært stor.

Senioranalytiker Lykke Bjørnøy:

– TikTok er et problemområde for folkehøgskolene

Mange unge får bekreftet fordommer mot folkehøgskole på sosiale medier, viser undersøkelse.

Lykke Bjørnøy tror at folkehøgskolenes retorikk om at «alle skal med», kan virke uattraktivt for noen. Flere velger nok heller trygghet og stabilt liv framfor pause og fri i en urolig tid.

Lykke Bjørnøy er senioranalytiker i Opinion.

Det jeg husker best fra undersøkelsen, var at folkehøgskolene ikke ble representert slik de håpet i sosiale medier. Mange satt igjen med oppfatningen at folkehøgskole er mer for spesielle mennesker enn for alle, som er mandatet til folkehøgskolene, sier Lykke Bjørnøy, senioranalytiker ved analysebyrået Opinion.

Det siste året har flere TikTok-kontoer laget nedsettende innhold om folkehøgskolene. Skoleslaget blir blant annet omtalt som barnehage for voksne, dyr og unødvendig.

I desember 2022 presenterte Opinion en undersøkelse om unges syn på folkehøgskolen. Der kom det fram at flere har et godt inntrykk av folkehøgskolen. Likevel har 42 prosent sett negativ omtale av folkehøgskolene på TikTok.

– Det er en stor andel, og for mange av disse har omtalen påvirket inntrykket deres av folkehøgskole negativt. TikTok peker seg ut som et problemområde for folkehøgskolene, sier Bjørnøy.

Bekreftede fordommer. – Undersøkelsen er omtrent ett år gammel, og situasjonen kan være annerledes nå, sier Bjørnøy.

Undersøkelsen besto av rundt 400 personlige intervju med ungdom mellom 17 og 20 år, i tillegg til en kvalitativ undersøkelse.

– Resultatene viste at de stereotypiske fordommene mot folkehøgskolene ble bekreftet i sosiale medier. Både gjennom folkehøgskolenes egne kontoer og andre som ønsket å svarte skoleslaget, sier Bjørnøy.

Viktig avbrekk. For unge som skulle velge veien etter videregående, var det viktig med et avbrekk der de ble mer selvstendige, voksne, fikk fleksibilitet og være seg selv.

– Ut hva det tilbudet folkehøgskolene har per i dag, kan jeg ikke forstå at det ikke skal treffe de unge, sier Bjørnøy.

Hun tror likevel folkehøgskolenes retorikk om at «alle skal med», kan virke uattraktivt for noen.

– Den typen slagord og retorikk forstår mange unge som et sted for de ukule. De oppfatter da at folkehøgskolene ikke er for meg

som er kul og helt vanlig, sier Bjørnøy.

Ble farget av innholdet. Bjørnøy forteller at den store innvirkningen sosiale medier har på den yngre målgruppa ikke var overraskende.

– Det som var overraskende, var hvor farget ungdommene ble av innholdet de fikk opp. Jeg visste ikke at det var så mye fordommer mot folkehøgskole på sosiale medier før jeg gjorde denne undersøkelsen, men det er altså det, sier hun.

– Hva er de største utfordringene til folkehøgskolen ved å nå unge?

– Utfordringen er ikke å nå de unge, for det gjør folkehøgskolene gjennom sosiale medier og kommunikasjon. Likevel er det en del negativt innhold og sverting som overgår deres egen kommunikasjon, sier Bjørnøy.

Alternativ. Undersøkelsen viser at 27 prosent, eller en av fire, av de unge ser folkehøgskole som et reelt alternativ.

– Det er et godt utgangspunkt at drøyt en fjerdedel ser folkehøgskolen som et reelt alternativ. Det er cirka ti ganger så mange som faktisk går på folkehøgskole i dag, sier hun.

Bjørnøy viser til at totalt sett ser unge positive saker om folkehøgskole på sosiale medier. 54 prosent av de som så noe om folkehøgskole på sosiale medier, fikk et bedre inntrykk av folkehøgskolene.

– Samtidig er det flere som har fått et bedre inntrykk av folkehøgskolene de siste seks månedene før undersøkelsen, enn dårligere inntrykk basert på hva de hadde hørt og sett, sier hun.

Urolig tid. – De unge lever i en verden med krig, tidligere pandemi, økte priser og strømkrise, sier Bjørnøy.

Undersøkelsen viser at flere av de unge er bekymra for foreldrenes og egen økonomi.

– Mange faktorer spiller inn på valgene de gjør, og det er ikke alt man kan gjøre noe med. Demografi i Norge påvirker hvem de unge er og hvor ulike de er.

Unødvendig med pause. Bjørnøy påpeker at flere unge muligens tenker at å ta

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver
IKF

pause og være fri er unødvendig når de søker trygghet og et stabilt liv.

– Hva kan folkehøgskolene gjøre for å treffe den unge målgruppa enda bedre?

– Jeg vil nødig gi råd om kommunikasjon, da det er vanskelig å si hva man har kontroll over og ikke. Vårt største råd er å stikke hull på den giftige bobla som florerer på sosiale medier på folkehøgskole og skape en strategi rundt det, sier Bjørnøy. •

«Mange satt igjen med oppfatningen at folkehøgskole er mer for spesielle mennesker enn for alle.»

– Lykke Bjørnøy

Omtale SoMe

27 prosent av ungdommene ser på folkehøgskole som et alternativ de vurderte å velge.

54 prosent av de som så noe om folkehøgskole på sosiale medier, fikk et bedre inntrykk av folkehøgskolene.

Helgeland folkehøyskole:

Restart!

Vi er et skoleslag som ofte justerer skoletilbudet vårt for å nå nye elevgrupper. Det er likevel sjelden at en skole legger helt om fra ett år til et annet og gjennomfører en restart av hele skoledriften. Det gjorde Helgeland folkehøyskole i 2017.

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Jeg traff Redvald Hjulstad, skolens rektor, midt i en travel uke med nyansatt-kurs, stipendiater som ankommer og pizzakveld for hele personalet. Vi skal snakke om Helgeland folkehøyskole som har hatt noen spennende år siden *restarten* for fem år siden.

– *Hvordan vil du beskrive Helgeland folkehøyskole i dag?*

Helgelandfamilien. – Vi skal være en skole som føles «som en heim». Dette har vært et viktig formål helt fra oppstarten av skolen på 60-tallet. Høsten før elevene begynner hos oss oppsøker vi dem på deres skoler og i andre miljøer. Det er for oss en viktig del av «bli kjent»-prosessen. De skal være litt kjent med oss før de kommer, slik at det blir litt som å komme hjem når de begynner

«Høsten før elevene begynner hos oss oppsøker vi dem på deres skoler og i andre miljøer. Det er for oss en viktig del av «bli kjent»-prosessen.»

«**Vårt dannelsingsmål er at de reiser herfra med verdier, holdninger og handlinger som viser at de lever for flere enn seg selv.**»

skal ta med seg. Dette er også de tre tingene vi løfter fram i presentasjonen av skolen: Vi ønsker å gi dem naturopplevelser med Helgelandskysten som hovedområde, vi ønsker at de skal erfare en Gud som bryr seg om dem og at de skal oppdage en ny del av verden. Vårt dannelsingsmål er at de reiser herfra med verdier, holdninger og handlinger som viser at de lever for flere enn seg selv.

Restart forberedelser. Høsten 2016 var jeg på mitt første besøk på Helgeland, den gang Sandvik folkehøyskole. Da møtte jeg en nokså annerledes folkehøyskole med til dels godt voksne elever som hadde én ting felles, de hadde alle en tung rusbakgrunn. Allerede samme høst var Redvald og de ansatte i full gang med noe de beskrev som en *restart*.

– *Hvorfor gjorde dere dette?*

– Vi var rett og slett helt nødt. Motivasjonen for dette store endringsarbeidet var at det ikke fantes rammer og økonomi for å opprettholde tilbudet vi hadde. Elevene som kom til oss, hadde lav betalingssevne, og det offentlige ville ikke dekke rehabilitering

innenfor en folkehøgskoleramme. Det er jo veldig synd for statistikken viste at disse elevene klarte seg godt etter at de hadde gjennomført vårt opplegg på Sandvik folkehøgskole.

Tre elementer. I arbeidet med å utvikle et nytt skoletilbud tok de ansatte utgangspunkt i hvilken type skole de selv hadde hatt lyst til å gå på. Skoletilbudet de laget i 2016 var sterkt farget av hvem de var som utformet det. De ville at tilbudet skulle dreie seg om særlig tre elementer: Verdens vakreste kyst (*Helgelandskysten, for uinnvidde!*), tydelig kristen profil og en stab som vil være nær elevene. De ansatte reiste rundt i hele Norge, snakket med 17- og 18-åringene og hanket inn elever. De møtte opp på russtreff, kirker, internatskoler og andre steder de tenkte det kunne være ungdom i målgruppa.

Da skoleåret begynte, måtte de prøve seg fram. De planla neste skoledag på ettermiddagen og kvelden før. Elevene ble vant til ansatte som stadig var på skolen, og de bidro mye i utviklingen av skoletilbudet. Nærheten mellom elever og stab var helt avgjørende for

<< arbeidet dette første året. Ønsket om nærhet til elevene har de tatt med seg videre, om enn på litt andre måter.

Tett på. – Hva legger du i uttrykket «nær stab»?

– Det er ansatte som ønsker å komme tett på elevene og bli venner med dem. Ansatte som er opptatt av mer enn undervisning og andre arbeidsoppgaver. Elevene blir invitert til å ta del i de ansattes liv og skal føle det trygt å slippe de ansatte inn i sitt liv.

Redvald sier at skolen prioriterer det sosialpedagogiske arbeidet høyt, og at arbeidet skjer gjennom hele døgnet. Det handler om at folk engasjerer seg i et omfang som strekker seg ut over årsverket, hvor resultatet er at elever og stab «lever sammen.»

«Vi er tydelige på hva vi lover og holder det vi lover. Når elevene erfarer dette og i tillegg har et fantastisk folkehøgskoleår, forteller de det videre.»

Dugnadsånd. Jeg var glad for at han selv tok opp dette med «gjennom hele døgnet», for ryktet går om en skole hvor de ansatte strekker seg langt for å «serve» elevene.

– Er du ikke redd for å slite ut personalet?

Redvald forklarer at mange av de ansatte bor på tunet. Skolen ønsker at hver enkelt skal finne *sin* måte å være nær på og strukturere egen arbeidsdag. Redvald bruker begrepet *intensjonelt til stede* om en lærer som f.eks. tar seg en tur innom skolebygget

og snakker med noen elever de ønsker å se spesielt den dagen. Denne læreren er kanskje innom skolen i 20 minutter. En slik arbeidsform går an når hjem og skolebygg deler tun. Samtidig ligger det tydelige forventninger om at elvesamværet er det viktigste, uansett. Etter en tilsynsvakt skal f.eks. alle skrive i en logg hvilke tre elever de snakket med som de ikke kjente så godt fra før.

Besøkte elevene.

– Kan dette ta av litt? Jeg har hørt en historie

«Det handler om at folk engasjerer seg i et omfang som strekker seg ut over årsverket, hvor resultatet er at elever og stab «lever sammen.»

om at alle elevene som måtte avbryte skoleåret i 2020 fikk vitnesbyrdet levert på døra av en gjeng ansatte.

Redvald bekrefter at tre-fire ansatte satte seg i en bil og kjørte hjem til alle elevene. Dette var noe de ansatte selv ønsket, og det betydde like mye for dem som for elevene som fikk besøk.

Skolen har også en policy om at elevene enten blir hentet eller levert på en stofflyplass i forbindelse med hjemreise. Det er dyrt å fly til Mosjøen, og skolen ønsker ikke at økonomi skal hindre elevene i å velge skolen.

Omdømmebygging. Etter *restarten* høsten 2017 har skolen fått markant flere elever, med litt svingninger fra år til år. For meg som besøkte skolen året før, var det en positiv overraskelse at *restarten* ble så vellykket.

– Hva er forklaringen på at dere fikk til en

restart i 2017 og at stadig nye elever kommer hvert år?

– Vi er tydelige på hva vi lover og holder det vi lover. Når elevene erfarer dette og i tillegg har et fantastisk folkehøgskoleår, forteller de det videre. De fleste av våre søkere har hørt om oss fra noen som har gått her. Historiene som går om oss bekrefter det vi selv formidler om hva vi er og hva vi kan tilby. For å få til dette er det viktig at vi ansetter folk som interessert i mennesker. Vi har også veldig god drahjelp fra andreårselevne. De er flinke til å snakke opp året. De bruker uttrykk som «verdens fineste kyst». De løfter fram de tingene vi som skole er opptatt av. De har en stemme som rekker lengre inn i elevgruppa enn det vi ansatte alltid kan få til.

Omdømme.

– Har du gjort deg noen tanker om folkehøgskolens – skoleslagets omdømme?

– Vi har fått en seriøs ung generasjon. De er preget av et alvor, og dette er ikke alltid den beste rammen rundt det å bli voksen. For å bli voksen trenger du tid til å finne ut av hvem du skal være før du må bestemme deg for hva du skal gjøre. Ryktene om skoleslaget som lek og opplevelser, er ikke problemet. Det burde vært en positiv ting. Utfordringen er at dette blir sett på som negativt.

Helgeland er ikke ukjent med svingende elevtall. Redvald forteller at skolen har gjort noen undersøkelser blant de som takker nei til skoletilbudet. Det kan virke som disse unge menneskene ikke selv vet hvorfor de velger bort folkehøgskole.

– Hva ville dere gjort om elevene uteble?

– Jeg hadde nok sett på linjetilbudet, sier Redvald, men han er langt fra så sikker i stemmen som når han snakker om «verdens vakreste kyst». •

Sagt om omdømme

«Er det slik at folk ikke har skjønnt Arbeiderpartiets politikk, og derfor går det dårlig? Eller er det at de har skjønnt den altfor godt, og derfor går det dårlig?»

Frithjof Jacobsen, politisk redaktør i Dagens Næringsliv
Sagt i Debatten på NRK dagen etter valget

«Resultatene viser at omdømmevinnerne er dyktige på mange områder. De leverer varer og tjenester av høy kvalitet, har god ledelse, viser samfunnsansvar, og oppleves å ha god etikk. Dette er likevel bare en del av forklaringen på suksessen. Det finnes andre som scorer like godt på de rasjonelle vurderingene, men som likevel ikke er blant de best likte. Det som skiller de beste fra resten, er evnen til å skape gode følelser. Omdømmevinnerne snakker til hjertene våre, og blir favoritter selv om de ikke er helt perfekte. Det er som det var på skolen: De med de beste karakterene var ikke automatisk de mest attraktive å være sammen med. Flink er fint, men gode verdier, vennlighet og sjarm trumfer alt.»

Administrerende direktør Ole Christian Apeland
i en kronikk i Dagens Næringsliv 18.06.2020

Et godt rykte er lettere å miste enn å få.

Engelsk ordspråk

Ordfører i Hamar Einar Busterud fikk æren av å åpne tidenes første folkehøgskolefestival.

Folkehøgskolefestivalen på Hedmarktoppen 2023 ble en suksess

Mye energi og masse oppbyggelse for kropp og sjel var tonen på historiens første folkehøgskolefestival på **Hedmarktoppen folkehøyskole**. Med over 220 aktive deltagere, ble det en opplevelse som frister til gjentagelse. Her er noen smakebiter fra de tre dagene på toppen av Hedmarken.

Foto: Geir Ertzgaard og Tom Arne Møllerbråten

Gospelkoret FunkyBaptized imponerte.

De gode samtalene i viktige pauser, limet på en festival.

Janne M. Severinsen ledet allsangen sammen med musikere fra Hedmarktoppen.

Matsalen på Hedmarktoppen, et eldorado for regnskapsfører Johan Smith og rektor Ottar Nesje.

Stjernetreff på en onsdagskveld. Trygve Skaug i full fyr på scenen.

Ingen festival uten egen festivalsang. Sangen var skrevet av Janne.

Et sterkt møte med den ukrainske ambassaden i Norge.

Per Arne Dahl var hovedtaler under festivalen. Temaet «Sårbarhetens kraft» traff forsamlingen.

Alltid tid til en prat. Også på volleyballbanen. Ingen kristen festival uten volleyball.

Benjamin stortrives på sjakklinja:

– Får både være aktiv og fordype meg i sjakk

– Folkehøgskole er det beste valget jeg har tatt i livet. Det er fantastisk, sier Benjamin Andreas Lien.

Benjamin Andreas Lien vil fortsette med sjakk som hobby etter folkehøgskolen.

Det vanskeligste med sjakk er å bli ordentlig god. På sjakkbrettet finnes det flere muligheter enn det er atomer i universet, sier

Stormester. Benjamin Andreas Lien som går nå på sitt andre år på sjakklinja på Grenland folkehøgskole. Personlig er han glad i både ballspill, musikk og biljard og tenkte egentlig en slik linje. Det endret seg imidlertid da han fikk en melding fra Kjetil A. Lie, stormester i Norge og tidligere norgesmester i sjakk.

Han skulle starte sjakklinje på Grenland folkehøgskole, og ville ha Benjamin med på laget.

– Jeg undersøkte litt og så at det var mulig å spille sjakk i linjetimene, men ha ballspill som valgfag. Da slo jeg to fluer i en smekk, sier Benjamin.

Begynte med en tilfeldighet. Benjamin har kunnet sjakkreglene siden han var seks-sju år gammel, men begynte ikke å spille før han gikk første klasse videregående.

– Vi var fire stykker i klassen som ble godt kjent. Alle kunne sjakkreglene og hadde interesse for sjakk, uten å ha spilt det veldig seriøst, sier han.

Etter hvert blir det et godt sjakkmiljø i klassen. Gjengen begynner å spille sjakk hvert friminutt og drar på turneringer sammen. Da Benjamin ble ferdig med videregående, ville han ta et år på folkehøgskole, som han hadde hørt mye positivt om.

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

– Folkehøgskole er det beste valget jeg har tatt i livet. Det er fantastisk. Her får jeg både være aktiv og fordype meg i sjakk, sier Benjamin.

Han får sjakkundervisning av både Kjetil og Espen Lie. De er brødre, og begge tidligere norgesmestere.

– Å få lære sjakk av så kompetente lærere er helt utrolig, i tillegg er miljøet i klassen fantastisk, sier han.

Blir bitt av sjakkbasillen. Benjamin syntes ett år på folkehøgskole ble for lite. Derfor er han nå stipendiat, eller andreårslev som det også kalles. Nivået på de ulike sjakklassene har vært ulikt, men lærerne tilpasser nivået etter erfaring.

– Undervisningen passer både for de som aldri har prøvd sjakk og de som har spilt siden de var små, sier han.

I år er klassen splittet. Noen er i norges-toppen, mens andre så vidt har spilt litt sjakk på nettet.

– Jeg har ikke spilt sjakk lenge, så noen er på et høyere nivå enn meg, mens andre er lavere. Uansett nivå blir alle bitt av sjakkbasillen, sier Benjamin.

Variert hverdag. En vanlig dag på sjakklinja er veldig variert, ifølge Benjamin. Ofte består hverdagene av noen timer valgfag med ballspill eller andre aktiviteter og noen timer sjakk, i tillegg til måltider. På kvelder og helger arrangerer stipendiatene aktiviteter som konkurranser, turer og diverse sosiale leker.

– Det er kjempegøy og ganske travel, spesielt som stipendiat. Jeg er veldig takknemlig for at jeg fikk lov til å gå her to år, sier han.

– Hva er gøy med sjakk?

– Alle partier er ulike, og det er gøy å utvikle seg. På sjakkbrettet er jeg en angriper. Når man er ferdig med et parti får man alltid lyst til å spille et nytt, sier Benjamin.

På linja lærer de om alle sider ved sjakk.

– Man blir aldri ferdig utlært. Selv ikke Magnus Carlsen og de beste sjakkmaskinene har klart å runde spillet.

– Blir du noen gang lei?

– Både ja og nei. Egentlig ikke, men hvis jeg har spilt et femtimers parti, og taper, da lurere jeg på hvorfor i alle dager jeg driver med dette. Sjakk er alltid gøy, men motivasjonen varierer som i alt annet.

Sjakkfamilie. – Vi kommer fra en sjakkfamilie, bestefaren min var norgesmester i postsjakk og faren min drev ungdoms-sjakkklubb i flere år, sier lærer, Espen Lie.

Han ble norgesmester i sjakk i 2007, året etter Magnus Carlsen vant NM.

Espen spilte sin første sjakkturnering da han var fem år.

– Jeg kunne sjakk før jeg kunne lese. Likevel er jeg på ingen måte utlært. Det beste er konkurransen på brettet, mann mot mann, sier han.

I tidligere år var brødrene mest opptatt av å konkurrere selv. De siste årene har de

Benjamin Andreas Lien (til venstre) er fornøyd med at han valgte sjakklinja. Da kan han spille ballspill i valgfagene.

derimot funnet stor glede i å lære bort kunsten. Han anbefaler alle som har en interesse for sjakk, uansett nivå, å søke seg til linja.

– Nivået i klassen er bra. I fjor hadde vi en mer lik gruppe, mens i år har vi både erfarne mesterspillere og nybegynnere. Det hender vi deler opp klassen, og det har fungert godt,

sier Espen.

– Til dem som ikke vet så mye om sjakk, hvordan utvikler man seg?

– De fleste vil nok erfare at i starten må man finne seg i å tape en del, men læringskurven er ofte veldig bratt i begynnelsen, sier han. •

«Man blir aldri ferdig utlært. Selv ikke Magnus Carlsen og de beste sjakkmaskinene har klart å runde spillet.»

Espen Lie lærte å spille sjakk før han kunne lese. Nå elsker han å lære det videre.

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Helgeland folkehøyskole**.

Utdrag fra Hal Koch sin bok N.F.S. Grundtvig fra 1959:

Hva mente egentlig Grundtvig om kristendom og skole?

Av Tom Arne Møllerbråten

Begge folkehøgskolegrenene i Norge peker tilbake på skolemannen Grundtvig. Men det er ikke alltid gitt hvordan Grundtvig skal tolkes, eller hvilke deler av Grundtvigs tanker vi skal ta med videre. De lærde strides, både i Danmark og i Norge. Hva mente han egentlig?

Den danske professoren i kirkehistorie, Hal Koch, holdt under andre verdenskrig en forelesningsrekke om Grundtvig som i 1959 kom ut i bokform. «Bogen regnes til stadighet for at være en af de væsentligste indføringer i Grundtvigs liv og værk», skriver forlaget om nytgivelsen av denne boken i 2021. Vi ønsker her å gi noen utdrag fra boken, først og fremst som utgangspunkt for samtale og refleksjon i personalet.

Så la oss se på noen utdrag. Les og reflekter. Personlig finner jeg disse utdragene veldig stimulerende for videre tenkning om kristen folkehøgskole. Alle oversettelsesblemmer tilhører undertegnede.

Ordet «skole» har i Grundtvigs munn «en langt større rekkevidde enn vi er vant til å regne med. Det omfatter ikke bare barne-skolen, den høyere skole og universitet, men også poesi, kunst og vitenskap, alt som bidrar

til å kaste lys over menneskelivet. Skolens oppgave kan sies ganske kort med et eneste ord: opplysning.»

«Opplysningens mål er ikke kunnskaper og død lærdom, men vekkelse. Dens eneste mål er å stille mennesker ansikt til ansikt med den livets virkelighet, som er rikere og mer gåtefull enn alle våre kløktige spekulasjoner.»

«Skolens oppgave er vekkelse, å vekke forståelse av at mennesket er ånd og hører til et folk, å stille det ansikt til ansikt med virkeligheten – intet mindre. Skolen skal ikke forkynne en bestemt anskuelse, ikke preke, heller ikke preke kristendom. Dens oppgave er ikke å gjøre de unge til kristne. Det klarer den rett og slett ikke, det formår kun Den hellige ånd i kirken, og skolen skal ikke være kirke, like lite som kirken skal være skole. Nei, dens oppgave er å gjøre dem til mennesker. Derfor skal det være frihet i skolen, frihet for alle mennesker og alle anskuelser. Det betød ikke at Grundtvigs skolesyn var

hva man i moderne forstand kaller nøytralt, forutsetningsløst; intet lå ham fjernere enn den moderne toleranse som bunner i en angst for bestemte forutfattede meninger.»

«Var synet sant, skulle det nok vise seg å seire, skulle det nok vinne dem som selv var av sannhet – og de andre hadde han ingen interesse av. Grundtvigs egen forståelse av menneskelivet het «Skapelse, syndefall og frelse»; at dette var sannheten om mennesket, var han aldri i tvil om, men nettopp derfor, fordi synet var sprunget ut av selve virkeligheten, var oppgaven kun den å stille mennesker ansikt til ansikt med virkeligheten, med livet i hele dets betagende rikdom og i dets dype ulykke, i dets vidunderlige høyhet og dets forferdende gru, og så la dem selv leve livet. Forstår mennesker noe av dette, da vil de også forstå talen om mennesket som et guddommelig eksperiment; ja, ikke bare det, det kan ikke unndra seg den klare erkjennelse om at det er noe som heter fall.»

«Skolen skal vekke et menneske til forståelse for livet, men lykkes det, da vil han også begripe at livet ikke er seg selv nok, han vil erfare at det kun er Kristus som formår å frelse livet fra synden og døden.»

«Skolen skal ikke være kirke, men på den annen side er ikke Grundtvig i tvil om at den levende skole vil virke som en forberedelse for det kristelige, som et våpenhus til kirken. Det er det som uttrykkes i den berømte og omstritte setning: «Menneske først og kristen så.» Skolen skal vekke et menneske til forståelse for livet, men lykkes det, da vil han også begripe at livet ikke er seg selv nok, han vil erfare at det kun er Kristus som formår å frelse livet fra synden og døden.»

«Skolen og den menneskelige opplysning er ikke i seg selv nok. Den er åpen oppover. Her ligger den avgjørende forskjellen mellom naturalismens og Grundtvigs skole. Det første sted peker alle tråder i grunnen innover, mot menneskets egen sjel og dets krefter. Der hvor Grundtvig holder skole, peker de utover og oppover mot Kristus som frelser og forløser. Skolen skal være som en Johannes Døper, som bereder Herrens folk.» •

«Skolen skal ikke være kirke, like lite som kirken skal være skole. Nei, dens oppgave er å gjøre dem til mennesker.»

Ærefrykt for mennesket

Det vi sier om oss selv, former hvem vi er. Marilynne Robinson sier virkelig oppløftende ting om mennesket – og det er sant og vakkert.

Av Åste Dokka,

kommentator i Vårt Land

Jeg har brukt veldig mye tid på synd. Med det mener jeg at synd har vært er en stor teologisk interesse for meg, og har vært det siden jeg lærte om Martin Luthers syn på frelsen på ex. fac. i kjelleren på Teologisk fakultet i 1999. Jeg har skrevet mange artikler og prekenes om det lutherske syndsbegrepet, og ja, egentlig en hel bok om tematikken. Det har jeg gjort fordi jeg mener det gir oss de aller beste forutsetninger for å forstå vesentlige sider av oss selv og vår plass i verden, og det helt uavhengig av gudstro.

Men har dette fokuset en slagside? Jeg er ingen pietist, og jeg tror ikke jeg har påført meg selv eller andre skyldkomplekser for ting det ikke er noen grunn til å føle skyld for. Snarere har jeg forsøkt å sette rette teologiske ord på de reelle problemene menneskeheten faktisk har. Men kan det hende at det likevel har en kostnad å tenke veldig mye på alt som er galt her i verden?

Hva ser vi etter?

I pedagogikken vet de godt hvilken formende kraft språket har. Barn som gang på gang blir fortalt at de er håpløse, kan fort ende opp med å bli akkurat det, selv om utgangspunktet ikke var så ille. Hvis man snakker noe konsekvent ned, har terrenget en tendens til å forme seg etter kartet. Vi mennesker er sårbar for dårlig snakk om oss selv.

Jeg lurer på om jeg har mast for mye om synd og ikke tatt høyde for denne sårbarheten hos meg selv og andre. Og jeg tror det har forsterket min egen tendens til å se etter det problematiske og mørke overalt hvor jeg retter blikket.

Jeg tror fortsatt problemer finnes. Men det er jo andre ting jeg kunne ha sett etter også.

Våken humanisme

I innledningen til Marilynne Robinsons første sakprosa bok på norsk, *Hva gjør vi her?* (Verbum, 2023), skriver Live Lundh om Robinsons dype humanisme. Og med én gang jeg leste det, tenkte jeg: Ja! Dette er en viktig nøkkel til hele Robinsons forfatterskap, som jeg fra før kun kjente fra romansida.

Hva gjør Robinson til humanist? For det første står hun faglig sett i humanviten-

skapene, hun underviste i årevis i engelsk litteratur og kreativ skriving ved University of Iowa. For det andre er hun svært godt opplest på reformatorene og renessansehumanismen som virket samtidig med dem.

Men det tredje er det viktigste: Robinson leter fram det sant gudbilledlike i ethvert menneske. Karakterene i fiksjonen hennes er skrevet fram med en så stor ømhet for det menneskelige at selv den verste skurken i det universet hun etablerer fyller leseren med mild sorg, og ikke raseri. Og de mest godhjertede av dem skinner som helgener, selv om de slett ikke er det.

Å lete etter menneskeverdet

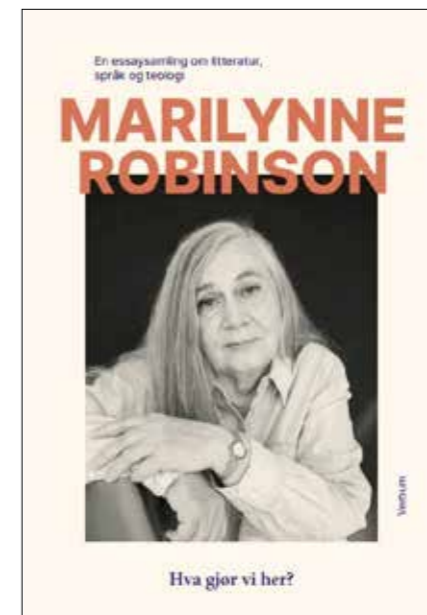
Påstanden om at mennesket er skapt i Guds bilde og dermed har uendelig verdi, har jeg alltid oppfattet som en teologisk påstand. Med det mener jeg at menneskeverdet ikke er en tolkning av det vi kan se og observere, men et korrektiv til den menneskelige erkjennelsen. Menneskeverdet er ikke noe vi kan oppdage av oss selv, det må åpenbares for oss. Derfor er det også vår oppgave å insistere på det, selv når mennesker viser seg fra sine aller verste sider. Det har for meg altså ikke vært en tanke produsert gjennom observasjon, men gjennom arbeidet med hellige tekster.

Men nå er jeg i ferd med å ombestemme meg. For Robinsons iherdige søken etter det briljante, godhjertede og kreative i fiktive og faktiske mennesker viser at det er fullt mulig å få øye på Gud i hverandre. Se det gode. Se sjelen, menneskesinnet, samvittigheten. Ja, faktisk har jeg følt meg så oppløftet av Robinsons tiltro til oss alle at jeg har lyst til å lete etter gudsglimtet hos kollegaen, naboen og kjendisen.

Gudbilledligheten er ikke bare en abstrakt idé, teoretisk teologi, men et erfarbart potensial hos alle mennesker. Ikke alle realiserer det til enhver tid, men vi eier det like fullt sammen.

Robinsons essaysamling er et sammenhengende forsvar for mennesket, og hun

«Og så sier hun noe enda mer vekkende: Mon tro om vi i vår tid ikke har for lave forventninger til oss selv og hverandre.»

Hva gjør vi her? er Marilynne Robinsons første sakprosa bok på norsk.

mener det trengs i vårt idéklima: Vår tid har kastet en rik historie av antropologi over bord. I dag er samtalen om hvem vi er preget av determinisme og reduksjonisme, skriver hun. Vi beskrives gjerne som en ansamling arveanlegg, vår psyke et produkt av evolusjonære prosesser, vår antatte godhet er bare det egoistiske genets finurlighet. Det finnes ikke noen sjel eller samvittighet, og i alle fall ingen korresponderende Gud.

Men det er feil, sier Robinson. Å tenke slik gjør oss mindre enn vi er. Mennesket har en ontologi, en dyp virkelighet, og fordrer ærefrykt.

For lave forventninger

Betyr alt dette at Robinson er naiv og ikke ser alle problemene i den enkelte og i samfunnet? Overhodet ikke. Faktisk gjør de høye tankene henne enda mer skarpsynt overfor menneskelig tilkorkommenhet. «Det mest utvetydige beviset for vår betydning er for nedslående til å avfeies som selvforherligelse», skriver hun. Nettopp fordi vi ødelegger jorda,

«Gudbilledligheten er ikke bare en abstrakt idé, teoretisk teologi, men et erfarbart potensial hos alle mennesker.»

vet vi at vi er en enestående og viktig art.

Og så sier hun noe enda mer vekkende: Mon tro om vi i vår tid ikke har for lave forventninger til oss selv og hverandre. Jeg tror jeg aldri har lest noen fra vår tid si at vi forventer for lite av mennesker i dag.

Jeg tror ikke hun mener at perfektjonskravene skal bli enda høyere, men om at de retter seg inn mot helt feil mål.

Våre individuelle reiser gjennom tida er meningsfulle i kosmisk forstand, sier Robinson. Det er en korrespondanse mellom vår erfaring og det som er sant om virkeligheten: At vi opplever oss som selv, og ikke som endepunktet for rent biokjemiske eller nevropsykologiske årsakssammenhenger, tilsier at vi faktisk har et selv. Når vi oppfatter virkeligheten som vakker, er det fordi det er en guddommelig henvendelse i tingene. Skjønnheten er en samtale mellom menneskeheten og virkeligheten, skriver Robinson. At vi merker at vi har en sjel med spor av det guddommelige, betyr at det finnes en Gud og at vi henger sammen med Gud. «Det mest bemerkelsesverdige ved universet, (...) er at det er tilgjengelig for vår forståelse (...) det mest bemerkelsesverdige ved oss, er at vår forståelsesevne er av et slag som kan finne universet tilgjengelig.»

Og hvis vi våger å se vår egen storhet, kan en virkelig humanisme tre fram: «Begrepet sjel er det som dypest sett binder oss sammen, et urokkelig grunnlag for medfølelse, anerkjennelse og kjærlighet som, når det erkjennes, vil sette oss i stand til å elske fiender, ønske fremmede velkommen og alt det andre.»

Vi trenger en fornyet ærefrykt for mennesket. Spesielt når vi tenker dårlig om oss selv. •

Denne teksten sto først på trykk i Vårt Land 15.07.23.

Kommer:

«Danningsreisa» – en podkast om folkehøgskole- pedagogikk!

Av **Katinka Grane**,
Folkehøgskolerådet

1 november 2023, på Tillitsvalgt-konferansen, lanseres folkehøgskolenes nye podkastserie «Danningsreisa»! Dette er en podkast av og for folkehøgskoleansatte, og er både underholdning og en ressurs for lyttere som er interessert i folkehøgskole og reising. Prosjektgruppa har siden nyttår jobbet iherdig med å gjennomføre intervjuer med alt fra journalister og filosofer til folkehøgskolelærere. Sluttresultatet er en podkastserie som byr på læring, latter, refleksjoner og inspirasjon.

I hver av seriens åtte episoder intervjuer vi spennende mennesker i og utenfor folkehøgskolen, og får dypere innsikt i deres erfaringer og perspektiv. Podkasten tar for seg problemstillinger som hvordan vi kan gjøre utenlandsturene våre til reelle dannelsereiser, og hvordan å ivareta dannelsesperspektivet i møte med andre kulturer.

I serien utforsker vi hvordan en god pedagogisk og praktisk tilnærming ser ut, eller med andre ord, hva reisens pedagogikk er. Her får også NKF's bok om Reisens Pedagogikk nye bein å stå på, og blir satt i samtidens kontekst. Vi får gode tips om forberedelse, gjennomføring og etterarbeid med dannelsereiser.

Vi har en lang tradisjon for dannelsereiser i folkehøgskolen, som bidrar til innsikt

og læring og skaper viktige kultur- og menneskemøter. I lys av at reduksjon i folkehøgskolenes reisevirksomhet kan bidra til å redusere våre klimagassutslipp, er det viktig at reisene våre har en merverdi utover det et opphold på skolen kan gi. Både for elevens skyld og for vår legitimitet. Vi ønsker å styrke arbeidet med turene våre og med danning, og hva er vel da bedre enn en podkast?

Under lanseringen på Tillitsvalgt-konferansen vil vi dessuten spille inn en live-episode, så her gjelder det å følge med! Dette vil du ikke gå glipp av.

I mellomtiden, ta en titt på hjemme-

siden vår: www.danningsreisa.no. Her legger vi ut relevante artikler og ressurser, og etter lanseringen får du også tilgang til podkasten her. Du finner oss ellers der du vanligvis hører podkast.

Podkasten er laget i samarbeid mellom FHF, NKF og Folkehøgskolerådet. Den produseres av en prosjektgruppe bestående av Frida Isungset (Sogndal fhs.), Jakob S. Thomson (Sund fhs.), Henrik S. Grydeland (Solborg fhs.) og prosjektleder Geir Ertzgaard (Solborg fhs.), i tillegg til initiativtageren Einar Opsvik (FHF) og prosjektsekretær Katinka Grane (FHRS).

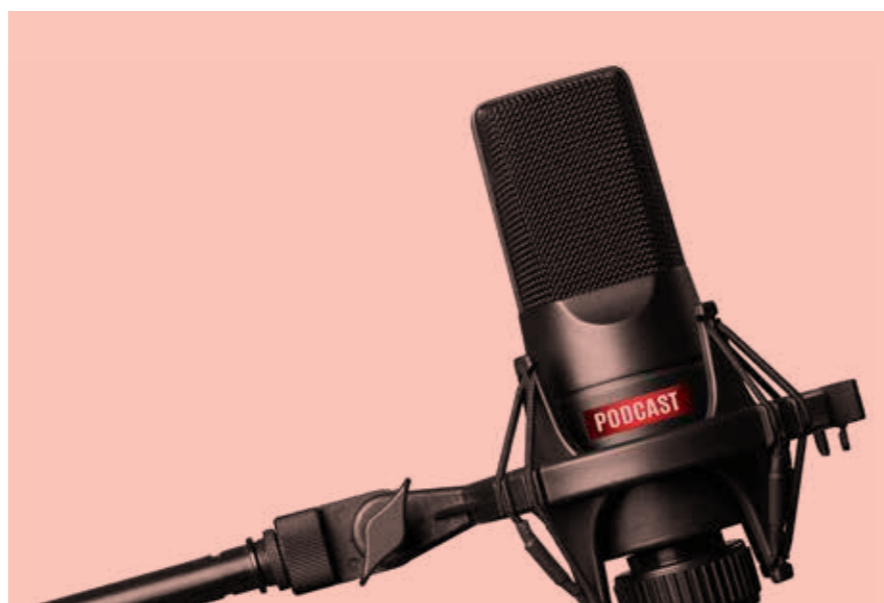
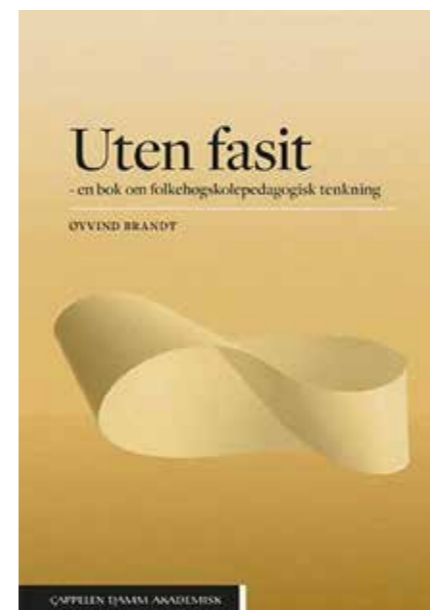

Foto: Shutterstock

Uten fasit – en bok om folkehøgskolepedagogisk tenkning

Øyvind Brandt

Cappelen Damm Akademisk, 2023

Anmeldt av **Odd Haddal** og **Marie Wiland**

Brandt har innehatt så godt som alle roller i skoleslaget, fra elev, lærer, rektor i folkehøgskolen og til tillitsvalgt, sentralt ansatt og styreleder for frilynt folkehøgskole. For oss lesere er det en glede å delta på ferden gjennom hans folkehøgskoleunivers, hvor han med grundige og overraskende strandhogg illustrerer sine poenger.

Grunnbok. *Uten fasit – en bok om folkehøgskolepedagogisk tenkning* er en innførings- og lærebok, «en samlende grunnbok», som Brandt selv kaller den. Boka er skrevet «primært til den nye læreren» og også de «nye i det praktiske personalet». Den er delt i to avdelinger, en basisdel og en utvidet del. Spesielt i andre del henvider han seg til skoleledere og erfarne lærere og ansatte. Grunnboka er gjennomkrydret av praksiseksempler som er tydelig markert i teksten. Brandt dekker et vidt spektrum av temaer som over-

Uten fasit – med mange svar

En bok på norsk om norsk folkehøgskole skrevet av en rotekte folkehøgskoleentusiast er i seg selv en begivenhet. Øyvind Brandt kjenner skoleslaget «fra taa til top», og det er få som med like stor tyngde og engasjement kan brette ut historien om dagens norske folkehøgskole.

bevisende demonstrerer at selv om skoleslaget er «uten fasit», er det ikke uten metoder, undervisningsopplegg og arbeidsoppgaver.

For nye lærere – og mange etablerte lærere – vil kapitlene om danning, pedagogisk grunnsyn og sosialpedagogisk arbeid oppleves som svært gode innføringer i og gjennomganger av etablert kunnskap om folkehøgskolen. *Dialogen* står sentralt som folkehøgskolens karakteristiske pedagogiske grep. Vi introduseres for og påminnes om ideer og begreper som *levende vekselvirkning*, *undervisning i og med fag*, og den lovpålagte pedagogiske oppgaven som skyldes at skolen må ha et internat som egen læringsarena og at elevene bor på tunet.

Pedagogisk praksis. Det som gjør denne boka annerledes og nyttig, er like mye den pedagogiske praksisen som den pedagogiske tekningen. Boka inneholder et vell av eksempler på praktiske prosesser og ideer som brukes i folkehøgskolen, fra dialog og sokratiske samtaler til GLL (Gjort, Lært,

Lurt), men det er ikke alltid like lett å se hvorfor noen ideer, som for eksempel transaksjonsanalyse og Artificial Intelligence, får en såpass bred behandling i en grunnlagsbok.

Blant kan boka virke litt som en oppskriftsbok (tross at forfatteren hevder at den ikke er det): Skolen trenger å utvikle en ny linje. Da slår vi opp på Linjeutvikleren, en strategisk prosess direkte er skapt for å utvikle nye linjer på en folkehøgskole. Konflikter i personalet? Se Konflikttrappen. Dette er ikke ironisk ment, snarere ment som ros til Brandt for at han viser en farbar vei fra teori til handling og praksis.

Danning. Folkehøgskolens sentrale danningstema er grundig drøftet, fra bindestreksdanninger, som kulturell eller faglig danning, til ulike kompetanser, som sosial eller kreativ kompetanse. Vi merker oss med interesse Brandts «hurtigtest» i danning: en oppfordring om å innta en fordomsfremmende heller enn fordomsbekreftende holdning i møte med elever og kolleger.

Forfatter Øyvind Brandt har en imponerende bred bakgrunn fra folkehøgskolen. Foto: Øyvind Krabberød

«Når Brandt beskriver forholdet mellom folkehøgskolen og samfunnet, er han virkelig på hjemmebane.»

« Brandt oppsummerer drøftingen med en figur (s. 68) som viser tre «sentrale dimensjoner ved folkehøgskolens danningssyn»: den demokratiske, den faglige og den personlige/eksistensielle. I NKF-sammenheng vil vi tatt med en livssynsdimensjon som en sentral faktor; «lys er himlens gave», som Grundtvig sier. Her anbefaler vi NKF og NLAs egen bok om danning, *Å ta bolig i seg selv*.

Personlig. Denne boka er på mange måter et personlig og «halvbiografisk» verk der temaer og spesielt eksempler i stor grad bygger på hans eget liv og virke. Noen tilsvarende bok om norsk folkehøgskole er så vidt vi vet

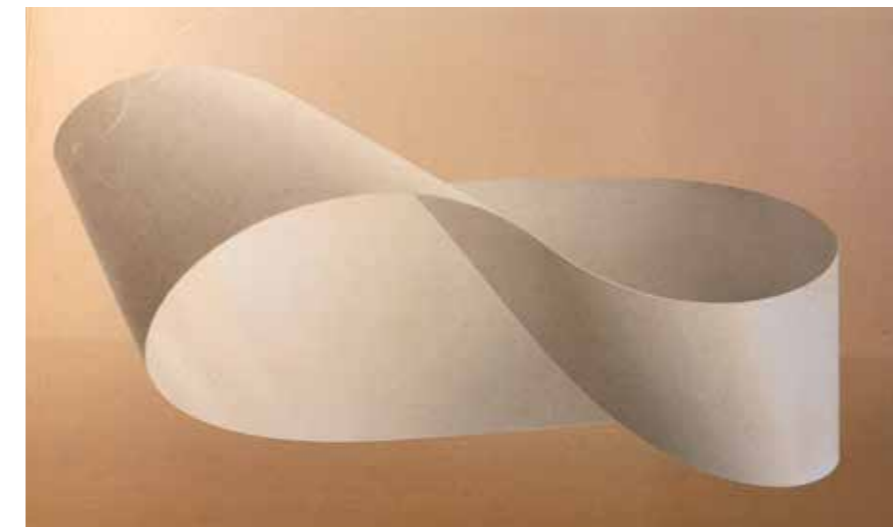
ikke skrevet. Det fins historiske verk, som Arild Mikkelsens *Frihet til å lære*, Bjorvatn et al., *Arv og ansvar*, Marton Leines *Mellom hverdag og visjon*, og Aslak Torjussons *Den norske folkehøgskulen*, debattbøker som Leif Longums *En skole for livet?*, pedagogiske verk som Tom Tillers *Læringskoden* og ikke minst Johan Lövgrens doktorgradsavhandling *The Reflective Community*, for å nevne noen.

Samarbeid. Det er frilynt folkehøgskole

«Det mangler noen perspektiver og historier fra de kristne folkehøgskolene.»

som er Brands erfaringsgrunnlag, men skoleslaget er mer enn bare én grein. Avstanden mellom frilynte og kristne folkehøgskoler, som han gammelmodig kaller for *kristelige skoler*, er ikke et sentralt tema i boka. Vi opplever likevel at Brandt berører dette skillet blant annet under overskriften «Fare for å bli misjonerende». Her advarer han mot at folkehøgskolen blir et «normativt skoleslag» som misjonerer for «en fasit, om det gjelder livssyn (en debatt som har preget forholdet mellom frilynt og kristelig folkehøgskole i alle år), miljø eller politiske holdninger» (s. 135).

Slik vi forstår Brandt er utfordringen hvordan skolene formidler sine verdier i

Möbiusbåndet, med sine spesielle egenskaper, er bokas forsidefigur. Med en så prominent plass kunne figuren vært forklart og utdypet mer enn som et praksiseksempel (s. 137).

«Slik vi forstår Brandt er utfordringen hvordan skolene formidler sine verdier i møte med elevene mer enn hvilke verdier skolene vektlegger.»

møte med elevene mer enn hvilke verdier skolene vektlegger. De skal «aldri diktere fasitsvar» (s. 69). Brandt velger å sitere den danske teologen og folkehøgskolemannen Hal Koch som sa at folkehøgskolen ikke skal være «nogen kirke og bibringe eleverne nogen tro, det være sei *kristelig eller social og politisk tro* [vår utheving]» (s. 135). Både kristne og frilynte folkehøgskoler kan stå i fare for å gi elevene fasitsvar.

Pedagogisk utviklingsarbeid. Brandt er også opptatt av pedagogisk utviklingsarbeid skolene imellom. I boka trekker han fram flere store felles pedagogiske prosjekter som greinene samarbeidet om på 2000-tallet, som 3D-veiledning og Aksjonsforskning og bærekraft. Brandt understreker betydningen av formelt og uformelt samarbeid på alle nivåer i skolen og nevner samarbeid skolene imellom, i distriktene, gjennom sentrale organisasjoner (som Folkehøgskoleforbundet og NKF) og på nordisk nivå.

Folkehøgskoler fins i alle nordiske land,

men tradisjonene til svensk og finsk folkehøgskole klinger ikke med i boka. Disse skolene tolker sitt samfunnsoppdrag på en noe annen måte enn norsk folkehøgskole. Mye av den pedagogiske tenkningen har Brandt hentet fra de danske *højskoler* (folkehøgskoler) som ligger hans hjerte nær, men leserne får ikke innblikk i hvilken grad folkehøgskolen her til lands er en del av en større nordisk (og internasjonal) sammenheng.

Demokrati i praksis. Når Brandt beskriver forholdet mellom folkehøgskolen og samfunnet, er han virkelig på hjemmebane. Mye av hans arbeid i sentral sammenheng har dreid seg om demokrati i praksis.

Det er mer interessant å lese om Brandts engasjement for folkehøgskole som demokratisk øvingsarena enn hans gjennomgang av andres ideer. De utvidede dialogprosessene i kapittel 8 oppsummerer mye av Brandts pedagogiske grunnsyn. Folkehøgskolens bruk av framtidsverksteder, friromsdebatter, lekfolkskonferanser og medborger-

konferanser er tiltak som i våre øyne bærer Brandts stempel.

Den manglende fortellingen. I kapittelet om «Kraften i fortellingen» peker Brandt på betydningen av det muntlige: «Den engasjerte og poengterte fortellingen har alltid stått sterkt i folkehøgskolen – som en inspirerende og konkret del av den levende vekselvirkning mellom stoffet, historien og eleven.» Både i dette kapittelet og i kapittelet om morgensamlingene trekker han fram mange ulike og varierte kilder til inspirasjon. Det blir derfor nok så slående for oss at Bibelen overhodet ikke er nevnt i denne sammenhengen, spesielt når han siterer en dansk folkehøgskolelærer som hevder at lærere kan tusenvis av fakta om samfunnet, «men de kan ikke en eneste historie, som kan løfte hjerterne og fortælle os, at livet er større, end vi troede» (s. 100).

Brandt har skrevet en solid og praksisnær bok som er aktuell for alle som arbeider og skal arbeide i folkehøgskolen. Det kommer den til å være en god stund framover. Det er naturlig at han henter sine eksempler fra de frilynte folkehøgskolene og organisasjonene som er hans erfaringsgrunnlag. Han har fortalt mye av historien om den norske folkehøgskolen, men ikke hele. Det mangler noen perspektiver og historier fra de kristne folkehøgskolene. Er det noen som tar utfordringen med å fylle ut bildet? •

En klimabok du orker å lese

Hauk Are Fjeld, Julie Marie Følstad og Julie Malene Fusdahl
Z-forlag, 2023

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

En opplysende klimabok for sånne som meg

Det er to ting som skal til for å treffe meg når jeg leser en bok om klimaproblemer og verden vi lever i. Det første er at den må være faktabasert. Det andre er at den må inneholde håp. *En klimabok du orker å lese* gjør meg opplyst – og alvorstynget – men samtidig håpefull og begeistret.

Forsiden er genialt laget. Egentlig står det *En dyster klimabok du ikke orker å lese*, men *dyster* og *ikke* er klusset over. Det er bra! Da har de allerede kommunisert at dette ikke er en tung bok, at det er en bok for de aller fleste, og at det er en bok med noe positivt i. Alt dette stemmer. Den er veldig lettlest og pedagogisk. Kanskje ikke så merkelig siden forfatterne har holdt over tusen foredrag på skoler i Norge.

2030. Det er lett å bli litt motløs i møte med nyheter om klimautfordringer og klimakrise. Klarer vi å ikke overstige temperaturøkningen på 1,5 grad? Årene 2025 og 2030 kommer før vi vet ordet av det, og innen da skal vi ha lagt om ganske mye i dette samfunnet. Det kan da ikke være mulig, tenker jeg, og nyhetsbildet forteller vel akkurat det.

Jeg skal også innrømme at ordet «bærekraft» begynner å bli et ord som ikke akkurat vekker begeistring hos våre elever. Dessverre. Vi kildesorterer og kildesorterer, men nyhetene forteller oss at det knapt hjelper noe som helst. Likevel fortsetter vi. Kognitiv dissonans inntreffer stadig. Det er akkurat som om det ikke er sammenheng mellom det vi holder på med og det som er de store utfordringene. Hva er nytten?

Kjøttmiddag. La meg innrømme noe personlig også. Jeg er veldig glad i kjøtt, og da særlig svin og kylling. Elsker det, rett og slett. En god kyllingmiddag er helt topp! Klimaverstingen er jo rødt kjøtt, så jeg har ikke veldig dårlig samvittighet heller, for det spiser jeg nesten aldri. Dessuten flyr jeg ganske sjelden, i hvert fall målt i norsk målestokk. Jeg forsøker å «bruke opp» klærne mine, og jeg kjøper kvalitet når jeg kjøper elektronikk. Jeg regner derfor med at jeg er sånn midt på treet når det kommer til personlige klimautslipp. Jeg har jo venner som er veldig opptatt av at vi må spise mye mindre kjøtt, men de flyr samtidig mye mer enn meg. Ja, jeg kjenner mange som sier at «de elsker å reise». Vi har alle våre kjepphester, tenker jeg, så ikke ta fra meg kjøttet mitt. Dessuten er det Kina og USA som sitter på nøkkelen, ikke jeg. Eller?

Med dette har jeg plassert meg selv antakelig midt i folkemengden. En ganske gjennomsnittlig nordmann som stadig spør: Hvilken rolle spiller det om jeg sykler til jobb, kaster plast i plastavfall, tar syltetøy i stedet for skinke, eller roper et klimabrøl så høyt jeg kan? Nei, jeg skal ikke skryte på meg at jeg gjorde det siste. Forfatterne svarer: «Mange tror at klimakrisen er håpløs og at enkeltpersoner ikke kan gjøre så mye fra

eller til. Problemet er at alt for mange av oss tenker sånn.» Jeg ser den.

Billige løsninger finnes. Bokens styrke er at den er veldig konkret på hvor problemområdene ligger både for oss som enkeltpersoner, men også for verdensledere, politikere og bedrifter. Hva er de faktiske utslippene? Svarene er både opplysende (og dystre), men viktigst: «Det har heller aldri eksistert så mange billige og enkle klimaløsninger, som akkurat nå.» Jeg lytter.

Kræsjkurs. Bokens første del er ganske kort, men gir oss «Et kræsjkurs om klima». På litt over tjue sider får vi en innføring i Antropocen, menneskets tidsalder, som viser at mennesket har endret tre fjerdedeler av jordas landområder og forårsaket en utryddelse av arter «mellom hundre og tusen ganger raskere enn det som er naturlig». Deretter kommer noen ord om klimagassene CO₂ og metan. Nyttig. Opplysende og viktige kapitler om klimamålene og viktigheten av å holde temperaturen nede følger, «Hver tiendedel teller». Det er enorm forskjell på om temperaturen stiger med 1,5 eller 2 grader. For eksempel vil dobbelt så mange planter og tre ganger så mange insekter dø ved 2 grader stiger i stedet for 1,5. «Under én prosent av tropiske korallrev vil overleve 2 grader oppvarming. Ved 1,5 er tallet mellom 10 og 30 prosent.»

Det er nyttig å vite litt om vippepunkter, et uttrykk som klimaforskere bruker. «Et vippepunkt er litt som et glass som dyttes nærmere bordkanten helt til det faller og knuser. Når det først har falt er det ingen vei tilbake. Forskere mener at mange vippepunkter kan

utløses ved mellom 1,5 og 2 grader oppvarming, og at sannsynligheten for å nå dem øker betydelig jo mer oppvarming vi tillater.» Gode grunner til å bli skremt, altså!

Løsninger. Hoveddelen av boka handler om løsninger, og begynner med å slå fast at «mennesket kan løse klimakrisen». Da må man jo lese videre. Og den som leser blir neppe skuffet. Denne delen er jordnær og faktabasert. Hvert delkapittel summerer opp først hva vi kan gjøre som enkeltmennesker, deretter hva myndigheter og bedrifter kan gjøre. Anbefales på det varmeste (men ikke så varmt at det hever temperaturen på planeten!). Noen av tallene i faktagrunnlaget ga meg mye å tenke på, ikke fordi det var helt nytt, men fordi konkrete tall virker sterkere på meg enn vage anelser.

Whataboutism. Tredje og siste del tar for seg ulike forklaringer på hvorfor vi ikke handler på det vi vet med en gang. Her kommer både psykologiske og ytre faktorer. Har du forresten selv brukt *whataboutism* noen gang? Det har i hvert fall jeg, som den oppmerksomme leser allerede har registrert, og jeg tar med mine venner i samme slengen. Slik illustreres det i boken:

«Hvis vennen din sier: 'Jeg synes ikke at vi skal diktere hva folk skal spise, vi bør heller kutte utslippene fra biltrafikken', har du et klassisk eksempel på *whataboutism*. Det er mye som skaper utslipp og derfor er det alltid mulig å peke på en annen syndebykk. Kjøper du fast fashion, kan du peke på overdreven kjøttproduksjon. Pendler du med fly, kan du peke på utslipp fra skipstrafikken. En nordmann kan peke på utslipp i Kina.» Sant!

«Det er mye som skaper utslipp og derfor er det alltid mulig å peke på en annen syndebykk.»

For hva koker det hele ned til: «Innen 2050 skal hele verden nå netto null utslipp. Det betyr at både matproduksjonen, biltrafikken, klesindustrien, flybransjen og skipsindustrien skal kutte sine utslipp.»

Faktasjekket. Boken er lettlest, men grundig, alvorlig, men gir håp. Og svært viktig når alt kommer til alt, den er faktasjekket av forskere. Alle kildene er tilgjengelig på nettsiden enklimatekst.no.

Etter å ha lest denne boken, tror jeg litt mer på at vi kan klare det. Jeg ser hvor jeg kan gjøre mitt, men det blir ikke lett. Jeg skulle ønske alle våre ansatte og elever, men også våre familier og venner, kunne lese eller i hvert fall kjenne til noe av det denne boken formidler! Men er den kuren mot bærekraft-trettheten i våre ungdommer? Bedøm selv. •

Manus til morgensamling

Som fisken i vannet

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Sagavoll folkehøgskole og assisterende rektor **Martha Bjelland Bø** som har gitt oss sitt manus.

Det er klart for morgensamling. Ketsjupflaska står på pianoet, og akvariet er hentet frem fra YouTube til lerretet. Fisker i alle regnbuens farger glir gjennom vannet, frem og tilbake i takt med fredfull musikk. Gud må ha hatt det morsomt da han skapte fiskene.

Morgensamlingen skal binde ketsjup og fisk sammen, men obs! Det handler ikke om noe å spise.

I dag har jeg lyst å gi dere et bilde! Et bilde som betyr mye for meg. Et bilde som jeg ser og kan føle. Det gir meg både fred, glede og trygghet. Dette er et bilde på hva nåden betyr for meg.

Tidligere syns jeg det var vanskelig å begripe hva nåden egentlig var. Plutselig ble det et klart bilde som gav mening. Kanskje dette er noe DU også kan huske og ta med deg!

Se litt på fiskene, se hvordan de fredfullt svømmer omkring i vannet. De fleste av dere har sikkert stupe ut i et vann eller sjø, svømt over og under – som en fisk.

Vi vet og ser at fisken er totalt *omsluttet* av vannet. Vannet trenger inn i alle kroker og kroker på, i og rundt fisken. Vi vet at det samme skjer med oss når vi stuper ut i vannet. Vi må fysisk lukke igjen alle steder vannet *ikke* skal trenge inn. Vi mennesker har det på samme måte med luften, som vi ikke ser, men som omslutter oss totalt.

Hvordan kan dette være et bilde på nåden?

Gud har gitt oss nåden gjennom Jesus. Hans død ble vår gave. Gaven får vi om vi ønsker å ha Gud med oss i livet. Gaven er nåden, Guds konstante tilgivende kjærlighet. Den er ikke avhengig av hva vi gjør, eller

Foto: Shutterstock

hvem vi er. Den er ufortjent, og den er gratis.

For meg er fisken i vannet et bilde på Guds konstante kjærlighet som *omslutter* meg.. Jeg skal få lov å leve, bevege meg og være til i Guds konstante tilgivende kjærlighet, om jeg ønsker det. Tanken og følelsen av at Gud omslutter meg som vannet rundt fisken er nydelig.

Selvfølgelig gjør vi dumme ting av og til, vi trenger å be om tilgivelse. Vi trenger å prate med Gud av og til, si fra om alt som butter imot. Vår frie vilje drar oss hit og dit med tro og tvil og alt livet bærer med seg.

Det handler om å være et menneske. Nettopp derfor er nåden så frigjørende, tanken på at GUD omslutter meg – som fisken i vannet – med sin konstante tilgivende kjærlighet – uansett, er trygg og god. Det handler ikke om hvem jeg er, hva jeg tenker eller hva jeg gjør. Guds gave overgår alt. Guds nåde er konstant så lenge jeg legger livet mitt hos han. Ingen prestasjoner – bare meg – den jeg er – så lenge jeg vil.

Tenk på det neste gang du stuper i vannet – Gud omslutter deg som fisken i vannet. Trygt, godt og befriende.

Så var det ketsjupen, vel å merke IDUN ketsjup. Det må nemlig være IDUN. Dette er ingen reklame. Den er her først og fremst for at du skal huske dette, ikke minst huske at det gjelder hver dag.

I-D-U-N: Ingen – Dag – Uten – Nåde

Så fra nå av er det kun IDUN ketsjup som gjelder. Ha den i kjøleskapet ditt, og hver gang du lukker opp kjøleskapet kan du tenke: Ingen dag uten nåde! •

Kaktus- blomster

Av Victoria Bø,
forfatter

Tør vi tro på god forandring? Ikke bare for andre? Men for oss også, vi som er midt i voksenlivet, arbeidslivet, familielivet?

Vi har tjue, tynne kaktuser stående i solrike vinduskarmer hjemme. Kaktusene ble plantet for lenge siden av forrige huseier, vi har overtatt dem, alle disse vekstene i brune pletter som står med grønne, robuste blader. Bladene er korte og spisse og kaktusene ser ut til å kunne klare hva som helst. Om kaktusene kunne snakke, ville de antagelig gi tydelig beskjed: Gi meg varme. Gi meg tørke. Jeg klarer det. Klart jeg kan!

De står dag ut og dag inn på samme sted, vann, sol, tørke, stillstand. De vokser bare noen usynlige millimeter i året, disse plantene.

For oss som ser dem utenfra kan det se ut som livet er ferdig formet, her blir det ingen endringer, bare mer av det samme, brede blader, brun jord, liten vekst.

Kanskje kjennes det ut som vi også lever et kaktusliv noen ganger?

Forunderlig. Kanskje vi tenker at tida for god forandring er over? Vi, de voksne, de ferdig utdanna, vi som er på plass i arbeidslivet, på plass i voksenlivet, ferdig formet, ferdig plantet.

Kanskje tenker vi at det er elevene, unge folk, som får fornya liv og får ny framtid. Mens vi strever med vårt, må nøye oss med kaktusliv.

Kanskje.

Men nylig tok noen av kaktusene våre til å blomstre.

Og de blomstrer på et så forunderlig vis. Blomstene sitter ikke trygt tett på blad-

ene. Nei, disse kaktusene blomstrer med lange, tynne, skjøre blomster. Syltynne stilker strekker seg ut i rommet. Stilken er så sårbar at det ser ut som den kommer til å brette ved berøring.

Og her, ytterst på disse stilkene kommer kaktusblomstene.

Blomstene er egentlig en umulighet, den tynne stilken kan ikke klare seg i lengden, og den kan ikke trekke seg tilbake til potten med de tynne bladene heller.

Likevel strekker plantene blomstene sine på dette forunderlige viset mot lyset, mot himmelen, mot oss som ferdes forbi.

Hvor mye kan vi håpe på? Jeg har lagt merke til disse blomstene fordi de får meg til å tenke på nye begynnelse og håp.

Et trassig, dirrende, uvirkelig håp.

Kaktusen med de tøffe bladene kunne hatt blomstene sine skjult mellom tynne og spisse utvekster. Isteden strekker disse kaktusene blomstene sine ut i lyset, synlige, ubeskyttede.

I folkehøgskolen ser vi kaktusblomster hvert år.

Det mennesket som strekker seg ut over seg selv, enten det er en ungdom eller en kollega.

Det mennesket som våger å håpe på forandring som synes helt uforenelig med naturlige anlegg og muligheter.

Det mennesket som ser potensialet, ser det begynnende håpet hos andre, støtter opp der det er noe som på sikt kommer til å blomstre.

Mulighetenes jord. Kanskje er det lettest å se for seg at elevene får oppleve gode forandringer, spennende blomstring, det å strekke seg utover seg selv.

Men den samme muligheten er også gitt oss som er ferdig utdannet, på plass i yrkeslivet, gang med å være de vi tror vi ville være.

Gjennom Jesus er vi gitt spennende vekst-vilkår.

Vi kan strekke håpene våre ut i tilværelsen, våge noe nytt, våge noe som ikke er helt oss, men som allikevel har sin kime i en lengsel, noe vi håper på god forandring i.

Og kanskje kan vi holde utkikk etter vågale kaktusblomster som andre bærer på?

De menneskene som ser konturene av et samfunn de vil være med å forandre til det bedre.

De menneskene uansett alder som vi møter i løpet av skoleåret som vil noe nytt, vil noe godt, vil skape, vil bygge opp.

I år og neste år. Hittil er det bare en gang i året de blomstrer disse kaktusene.

Men blomstringen har vart i ukesvis.

Resten av året er de utilnærmelige, holder seg innen sine vante grenser, viser ikke noen annen karakter enn det åpenbare bladverket, viser fra bare de brede, spisse bladene.

Men kaktusblomstene fins.

Jeg så dem i år.

De kommer til å blomstre igjen og blomstringen varer lenge. •

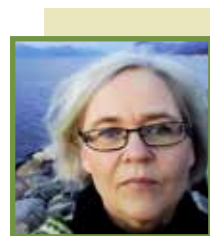

Skakt reisverk

«Bare ta det og bruk det hvis du vil!»

Vi deler gjerne opplegg og idéer med hverandre.

«Gidder du å maile det til meg? Er det greit at jeg bruker det?»

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Kollegaer fra forskjellige skoler møtes, diskuterer og blir nysgjerrige på hvordan metodene fra andre skoler ville fungert hjemme på vårt eget internat.

Jeg angrer. Når noen vil lese planene mine, synes jeg det er fint. Men jeg blir stressa like etterpå, når jeg har funnet en bedre måte å gjøre det på. Da er den gamle planen liksom så dum. Jeg synes nesten det er flaut at jeg delte den. Og enda verre, om noen leser den nøye og bruker den. Den er jo utgått på dato. Jeg ville jo ikke tilbudt noen en kartong med sur melk.

Når jeg ser tilbake på gamle tanker og opplegg, gremmer jeg meg. Hva tenkte jeg på? Hvorfor skjønte jeg ikke hva som manglet, mye tidligere enn jeg gjorde? Noen ganger mangler detaljer, eller logistikken er litt feil. Andre ganger er hele reisverket skakt.

«Etterpå har vi konkludert med at elevene i all hovedsak har vært godt fornøyd. Vi har sett at de har gitt en lav score her og der, uten alltid å forklare hvorfor.»

Det skakke. Jeg har oppdaget et skakt skjelett, som både irriterer og tenner meg. Evalueringssystemet vårt. For et hell at vi har selvevalueringssystemet vårt. Da får vi rasket opp skikkelig. Jeg spoiler alt ved å konkludere med én gang: *Vi har lagt ned mye bortkastet arbeid i å evaluere på feil nivå og attpåtil for seint for å korrigere kursen.*

Muntlig og delvis uformell evaluering skjer hele tiden. Lærerne har oversikt over om undervisningen fungerer og om elevene er fornøyd. Elevene evaluerer mange opplegg og aspekter i dialog med lærerne sine. Men i årets rapport skulle vi se på den formelle evalueringen.

I årevis har vi gjennomført to store evalueringer i året med elevene. En til jul og en i mai. Vanvittig mange spørsmål. Om hvordan de er fornøyd med fellesfag, linjefag, fritidstilbud, mat, turer, sikkerhet, det kristne arbeidet osv. Stilt på akkurat den måten: «Hvordan er du fornøyd med ditt og datt på en skala fra 1 til 10?»

Etterpå har vi konkludert med at elevene i all hovedsak har vært godt fornøyd. Vi har sett at de har gitt en lav score her og der, uten alltid å forklare hvorfor. Og så har vi gått løs på neste skoleår med en vag formening om hvor det er forbedringspotensial. Når vi har oppdaget noe som skurrer underveis i

skoleåret, har vi ofte sagt: «Dette må vi huske å gjøre annerledes neste år! Nå er det litt seint, toget har gått.»

Ryddet og begynne på nytt. I vår har vi kuttet, klippet og limt i evalueringsspørsmålene. Vekk med alle generelle spørsmål. Vekk med alt det er for seint å spørre om. Men vi vil jo gjerne evaluere og måle arbeidet vårt!

Alle ansatte måtte finne ut hva de egentlig trenger svar på, for å finne forbedringspotensialet i tide.

Den forrige selvevalueringssystemet handlet om dannelsesmålene, og den hadde ikke rukket å støve ned. Det er bare så dust å tenke på at vi ikke oppdaget allerede da den ble skrevet, at vi måtte tilpasse evalueringen til fasene i dannelsesarbeidet.

Utvikling. Noen har utviklet seg, men hvordan? Jeg lar dannelsesmålene for linjefag, fellesfag osv. ligge, siden dette er internatleders plass i steg. Dannelsesmålene for det sosialpedagogiske arbeidet på internatet er *ansvar, kommunikasjon, respekt, samarbeid, trygghet og praktisk kunnskap og ferdigheter.*

Vi vet hva vi holder på med, og som regel går det bra. Elevene når ofte målene, og de gir seg sjøl kjempescore på måloppnåelse i sluttevalueringen. Men det er ikke lett å dokumentere hvordan det skjedde. Eller å forklare hvorfor noen ikke kom i mål.

Det er to hovedspørsmål jeg trenger svar på hvert eneste år: 1. Fungerer de sosialpedagogiske verktøyene våre? 2. Hvilket utbytte

sitter eleven igjen med? Ikke: «Ja, jo, det har skjedd noe med respekten, tryggheten, samarbeidsevnen osv.» Men helt konkret. Hva fikk utvikling og dannelse til å skje og hvordan gjør vi målene om til delmål og resultater vi kan etterprøve?

Desentralisering og progresjon.

Klikk. Da jeg satte dannelsesmålene sammen med evalueringssystemet, la det seg ei fin og logisk løype foran meg. Jeg vil ikke spare spørsmålene til skoleårets avslutning. Jeg vil ikke overlate det til uformell evaluering og synsing. Jeg vil konkretisere dannelsesmålene, splitte dem opp i delmål og vite hvordan vi ligger an underveis, mens vi kan justere.

All evaluering av arbeidet må skje på korridor-nivå. Det hjelper ikke å vite at vi har 85 % måloppnåelse, hvis vi ikke vet nok om de siste 15 %, og hva vi kan rette opp. Alt skal evalueres skriftlig sammen med korridorlærer, men samles av meg, slik at vi kan legge nye slagplaner.

Devalueringer. 4 devalueringer vil

«Det hjelper ikke å vite at vi har 85 % måloppnåelse, hvis vi ikke vet nok om de siste 15 %, og hva vi kan rette opp.»

jeg ha. Elever og lærere må vite hva som har fokus i hver periode, det vil si hva som skal evalueres neste gang. Den første devalueringen, etter opplæringsukene, handler om informasjon og praktisk opplæring.

Har de oversikt, kan de kildesortering, orden og vask, vet de hva som forventes, mestrer de oppgavene? Hvis det er mangelfullt, har skolen liten nytte av å få vite det i april. Hull må tettes umiddelbart.

Den andre, før jul, handler om trygghet. Elevene må få direkte spørsmål om de får rett hjelp med praktiske og personlige spørsmål, om ensomhet, møtekultur, press og konfliktløsning.

Den tredje, rundt vinterferien, handler om sosiale ferdigheter, kommunikasjon, respekt og samarbeid. Hvordan øver de på å gi og få tilbakemeldinger, å starte samtaler og å

åpne seg? Hva har de behov for og hvordan bruker de aktivitetstilbudene? Hvordan kan de bruke dette videre?

Den fjerde, etter påske, handler om personlig utvikling og læringsutbytte. Hva var de personlige målene og delmålene deres og hvilken oppfølging har de fått? Har de fått innsikt i sine egne sosiale behov og nødvendigheten av hvile? Hvordan har de lært dette og hvordan kan de bruke det videre etter folkehøgskolen?

Nye metoder. Nå står det ingen spørsmål om store dannelsesmål igjen til sluttevalueringen. Alt er, så langt, konkretisert og fordelt ut gjennom året. Jeg regner med at svarene kan gi oss nye metoder, ny bevissthet og ny logistikk. Så jeg vil nok bli litt forsiktig med å dele planer til jeg ser om reisverket mitt holder, eller om det er skakt på en ny måte. •

Henrik Andre Skaug Glad (Skogn), Håvard Færnsnes (Nordvestlandet) og Julie Byberg Bø (IKF) på stand for folkehøgskolene. Foto: Terje Wehus

Refleksjoner etter Arendalsuka 14. – 18. august 2023:

– Viktige debatter vi burde deltatt i

Av Geir Ertzgaard,
NKF

Tor Inge Askeland,
IKF

Arendalsuka er med litt godvilje folkehøgskolefestivalen på høyoktan. Seminarer, foredrag, konserter. Det eneste som mangla var en skikkelig volleyballkamp. Å få delta på uka på vegne av organisasjonen, er en glede.

Det foregår enormt mange spennende seminarer denne uken i Arendal. Foto: Terje Wehus

Tusenvis av mennesker som samles om like tallose programposter i regi av det sivile samfunn, næringsliv og organisasjonsliv over fem dager, er inspirerende. Utfordringen blir å velge mellom de mange tilbudene, for ... det er så mye å velge mellom.

Seminarer. Blant gode seminarer, kunne vi finne – og delta på – følgende:

– Hvordan forebygge hatprat på nett?

– Den store utviklingsdebatten – Hvor ble det av ulikheten i utviklingspolitikken, ved en rekke bistandsorganisasjoner.

– Solidaritetsquiz ved bistandsorganisasjonene.

– Husmann i eget hus? Inga Strømke og gode hjelpere utfordrer politikerne om kunstig intelligens.

– Kunstig intelligens – døråpner eller hengelås for god læring.

– Aftenblaba – yringsfrihetspodkast med Aftenbladet.

– Hva skal til for å forberede studentene bedre til høyere utdanning.

– Ungt utanforskap: Sjuk ungdom eller eit sjukeleggjerande samfunn.

– For ikke å snakke om spontant og tilfeldig møte med justisminister Emilie Enger Mehl som hadde spesiell interesse for folkehøgskolenes stand, eller debatt med Unge Høyres Ola Svenneby.

«Det er mye innovativt arbeid rundt følgende sentrale tema: Livsmestring, bærekraft, kunstig intelligens og demokrati. Hvordan fanger vi opp disse nye tendensene slik at vi kan snu oss raskt rundt og gjøre de nyttige for folkehøgskolene.»

Refleksjon. La oss gjøre oss noen refleksjoner etter de inspirerende dagene.

Det var fint å kunne være i en setting med mye inspirasjon, å få innspill og ideer i et miljø som tydelig viser hva som er brennbare saker i samfunnet, og i et miljø som flyter over av innovasjon. Det gir oversikt og kunnskap som er nyttig å ta med seg i arbeidet i folkehøgskolen, som skal være en skole som også skal være en plogspiss i samfunnet.

Hva slags seminarer kan vi som folkehøgskole holde som faktisk spiller en rolle og som når mennesker vi ønsker å nå? Her bør vi tenke tid, sted og omfang. Hva bør rammene for de være for slike seminarer?

Det er mye innovativt arbeid rundt følgende sentrale tema: Livsmestring, bærekraft, kunstig intelligens og demokrati. Hvordan fanger vi opp disse nye tendensene slik at vi kan snu oss raskt rundt og gjøre de nyttige for folkehøgskolene.

Brems. Folkehøgskolens muligheter til å være innovative. Organiserer vi oss vekk fra det eller inn mot det? Vår måte å organisere oss på kan være en brems for å fange opp de trendene vi ser på Arendalsuka. Enkeltskoler kan fange opp slike ting, men har som regel ikke ressurser til å ta ting inn over seg. Sentralt må vi gjennom flere rundkjøringer før vi kan handle.

Et eksempel på dette er kunstig intelligens: Hva kan det bety for skolene, enkeltmennesker, personale og elever. Forandrer det virkeligheten vår? Skal vi være en KI-fri arena med analoge møter, får det konsekvenser for måten vi jobber på, osv. Yringsfrihet, personvern, menneskerettigheter, pedagogikk berøres av dette og vi må slik Inga Strømke sa det være i forkant av utviklingen. Hva er mennesket i møte med KI?

Bør flere folkehøgskoler med sine staber delta? Kan vi legge planleggingsdager til Arendalsuka?

Fra elev til student. UIA og NOKUT hadde seminar om overgangen fra videregående skole til høyere utdanning. Fokus

>>

<< var på hvor utfordrende det var for elever å tilpasse seg livet som student, og hvilke grep som ble gjort og kunne gjøres for å lette overgangen. Blant annet har Utdanningsdepartementet igangsatt et arbeid for å styrke overgangen, men uten at folkehøgskolerådet har blitt invitert. Paneldebatten på seminaret tok opp en rekke av de problemstillingene vi i folkehøgskolen arbeider med og er gode på, men vi hadde ingen stemme i panelet. Etter seminaret inviterte vi oss freidig inn i dette samarbeidet. Folkehøgskolens erfaring betyr noe, og vi har ting å si. Dette ble veldig positivt mottatt, og de venter på at vi skal ta kontakt med dem.

Svenneby og Unge høyre. Det kan se ut som om folkehøgskolelandskapet har størst utfordringer med Unge Høyre og FpU blant ungdomspartiene. Spesielt UH har ved flere anledninger markert seg med ytringer i retning av kutt og at folkehøgskole ikke er «nyttig» nok til å få de offentlige midlene som nå bevilges.

Vi hørte Unge Høyre-leder Ola Svenneby i en debatt om demokratiet og etterpå i en live-podcast fra kirkeskipet. Etter sendingen fikk Tor Inge pratet litt med ham. Svenneby ble utfordret på at vi opplever UH som det vanskeligste blant ungdomspartiene, og at det virker som de ikke vil forstå hva vi holder på med. Svenneby var tydelig på at utspillene Unge Høyre hadde kommet med mot folkehøgskolene handlet om prioriteringer opp mot andre institusjoner i sektoren og ikke noe ønske om å komme folkehøgskolene til livs. Videre snakket vi om hva som skal til for at de aktivt skal støtte oss, og vår klare oppfatning er at da handler det om å dokumentere samfunnsnyttig effekt, altså kreves forskning.

«Paneldebatten på seminaret tok opp en rekke av de problemstillingene vi i folkehøgskolen arbeider med og er gode på, men vi hadde ingen stemme i panelet.»

Dokumentasjon. Hvordan kan vi overbevise Unge Høyre og andre kritikere om at statlige midler til folkehøgskolene er særdeles vel anvendte penger, uten at vi endrer verdigrunnlag, egenart eller andre forhold som er viktige for oss? Det handler først og fremst om at vi klarer å skaffe mer dokumentasjon og om hva og hvordan vi kommuniserer rundt dette.

Vi må være offensive når det gjelder å invitere Unge Høyre-politikere inn til oss, og kanskje aktivt oppsøke arenaer der de finner seg. I tillegg må vi jobbe strategisk med hvordan vi skal få til forskning/dokumentasjon og ikke minst hvordan akademikermiljø i langt større grad kan dra nytte av alt det datamaterialet som vi faktisk sitter på gjennom de ulike innsamlingene som gjøres i regi av skoleslaget.

Inspirasjon. Det er nyttig å delta på Arendalsuka. Ja, det kan være viktig. Det gir inspirasjon, og dører åpnes hvis vi følger med og ønsker å gå inn i dem, slik møtet med UIA og med Ola Svenneby viste. En aktiv og synlig folkehøgskole på meningsens torg er en viktigere folkehøgskole. •

Arbeidsmiljølovens kapittel 15: Opphør av arbeidsforhold

Her følger noen av de viktigste paragrafene fra kap. 15 som det er viktig å sette seg inn i når nedbemanning er nødvendig på våre folkehøgskoler.

§ 15-1. Drøfting før beslutning om oppsigelse

Før arbeidsgiver fatter beslutning om oppsigelse, skal spørsmålet så langt det er praktisk mulig drøftes med arbeidstaker og med arbeidstakers tillitsvalgte, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det. Både grunnlaget for oppsigelsen og eventuell utvelgelse mellom flere ansatte av hvem som skal sies opp, skal drøftes.

§ 15-3. Oppsigelsesfrister

(1) Hvis ikke annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale, gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på én måned. Før oppsigelse har funnet sted, kan avtale om kortere oppsigelsesfrist bare inngås mellom arbeidsgiveren og tillitsvalgte ved virksomhet som er bundet av tariffavtale. Departementet kan gi forskrift om kortere oppsigelsesfrist for deltakere i arbeidsmarkedstiltak.

(2) For arbeidstaker som har vært ansatt

Foto: Shutterstock

§ 15-5. Virkninger av formfeil ved oppsigelse

(1) Dersom arbeidsgivers oppsigelse ikke er gitt skriftlig eller ikke inneholder opplysninger som nevnt i § 15-4 og arbeidstaker går til søksmål innen 4 måneder etter at oppsigelsen fant sted, skal oppsigelsen kjennes ugyldig, med mindre særlige omstendigheter gjør dette åpenbart urimelig. (2) Er oppsigelsen ugyldig, kan arbeidstaker kreve erstatning. Det samme gjelder dersom oppsigelsen er mangelfull, men arbeidstaker ikke krever dom for ugyldighet eller det ikke blir avsagt dom for ugyldighet fordi særlige omstendigheter gjør dette åpenbart urimelig, jf. første ledd. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.

§ 15-7. Vern mot usaklig oppsigelse

(1) Arbeidstaker kan ikke sies opp uten at det er saklig begrunnet i virksomhetens, arbeidsgivers eller arbeidstakers forhold. (2) Skyldes oppsigelsen driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak, er den ikke saklig begrunnet dersom arbeidsgiver har et annet passende arbeid i virksomheten å tilby arbeidstaker. Ved avgjørelse av om en oppsigelse har saklig grunn i driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak, skal det foretas en avveining mellom virksomhetens behov og de ulemper oppsigelsen påfører den enkelte arbeidstaker.

(3) En oppsigelse som skyldes at arbeidsgiver setter ut eller tar sikte på å sette ut virksomhetens drift på oppdrag ved bruk av selvstendige oppdragstakere, er ikke saklig med mindre det er nødvendig av hensyn til virksomhetens fortsatte drift. •

i minst fem år sammenhengende i samme virksomhet når oppsigelsen gis, gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på minst to måneder. Har arbeidstakeren vært ansatt i minst 10 år sammenhengende i samme virksomhet, er den gjensidige oppsigelsesfristen minst tre måneder. (3) Bli arbeidstaker sagt opp etter minst 10 års sammenhengende ansettelse i samme virksomhet, skal oppsigelsesfristen være minst fire måneder dersom den finner sted etter at arbeidstakeren er fylt 50 år, minst fem måneder etter fylte 55 år og minst seks måneder etter fylte 60 år. Arbeidstakeren kan si opp arbeidsavtalen med en oppsigelsesfrist på minst tre måneder.

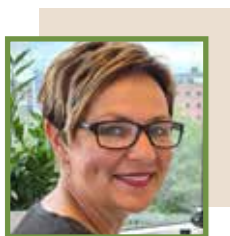
§ 15-4. Formkrav ved oppsigelse

(1) Oppsigelse skal skje skriftlig. (2) Oppsigelse fra arbeidsgivers side skal leveres til arbeidstaker personlig eller sendes i rekommandert brev til ar-

beidstakers oppgitte adresse. Oppsigelsen skal anses for å ha funnet sted når den er kommet fram til arbeidstaker. Oppsigelsen skal inneholde opplysninger om a. arbeidstakers rett til å kreve forhandling og reise søksmål, b. retten til å fortsette i stillingen etter bestemmelsene i §§ 17-3, 17-4 og 15-11, c. de frister som gjelder for å kreve forhandling, reise søksmål og for å fortsette i stillingen, og d. hvem som er arbeidsgiver og rett saksøkt i en eventuell tvist. Er oppsigelsen begrunnet i virksomhetens forhold, skal den også inneholde opplysninger om fortrinnsrett etter § 14-2.

(3) Dersom arbeidstaker krever det, skal arbeidsgiver oppgi de omstendigheter som påberopes som grunn for oppsigelsen. Arbeidstaker kan kreve å få opplysningene skriftlig.

Å kjenne seg hjemme i demokratiet er jobb nummer en!

Av Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

Folkehøgskolens fremste formål er å fremme allmenn- danning og folkeopplysning. Da skolene startet opp var hensikten å myndiggjøre elevene for deltakelse i demokrati, i folkestyret, et av de grunnleggende formålene.

I dag, nærmere 160 år senere, kan vi fortsatt peke på dette formålet som grunnleggende. Etter min mening bør det også faktisk være det viktigste formålet for folkehøgskolene framover.

Hvorfor skal folkehøgskolene fokusere på demokratisk deltakelse?

Undersøkelsen *Global Democracy Weakens in 2022* som ble lagt fram i november 2022 viser at halvparten av verdens demokratier er i ferd med å forfalle. Forfallet synliggjøres gjennom alt fra innstramminger av ytringsfriheten til synkende deltakelse og tillit i valg. Pandemi med påfølgende økonomiske krise, krig i Ukraina og global resesjon har ikke bare ført til at demokratier har veltet, men har også fått bestående demokratier til å vakle. Selv USA står på listen over demokratier i forfall. Vi husker alle angrepet på kongressen 6. januar 2021 som et uvirkelig, men synlig tegn på at noe er rivruskende galt.

Hva har demokratier i forfall med folkehøgskolen å gjøre?

Når dette skrives, er både Arendalsuka og valget over. Flere av debattene i Arendal satte demokratisk deltakelse på dagsorden. Det ble pekt på at økonomisk og sosial ulikhet og opplevelse av å falle utenfor, gjør at særlig unge menn (i mindre grad enn unge kvinner) deltar ved valg. Et økende antall unge menn føler seg utenfor og deltar ikke på de demokratiske arenaene. Skolevalgene viste at særlig Fremskrittspartiets ungdom tok nettopp unge gutter på alvor. I politisk kvarter 13. september fortalte de om sin egen strategi for å nå nettopp unge gutter: De hadde gjennom flere år snakket med og lyttet til, de unge guttene. Dette må vi lære av.

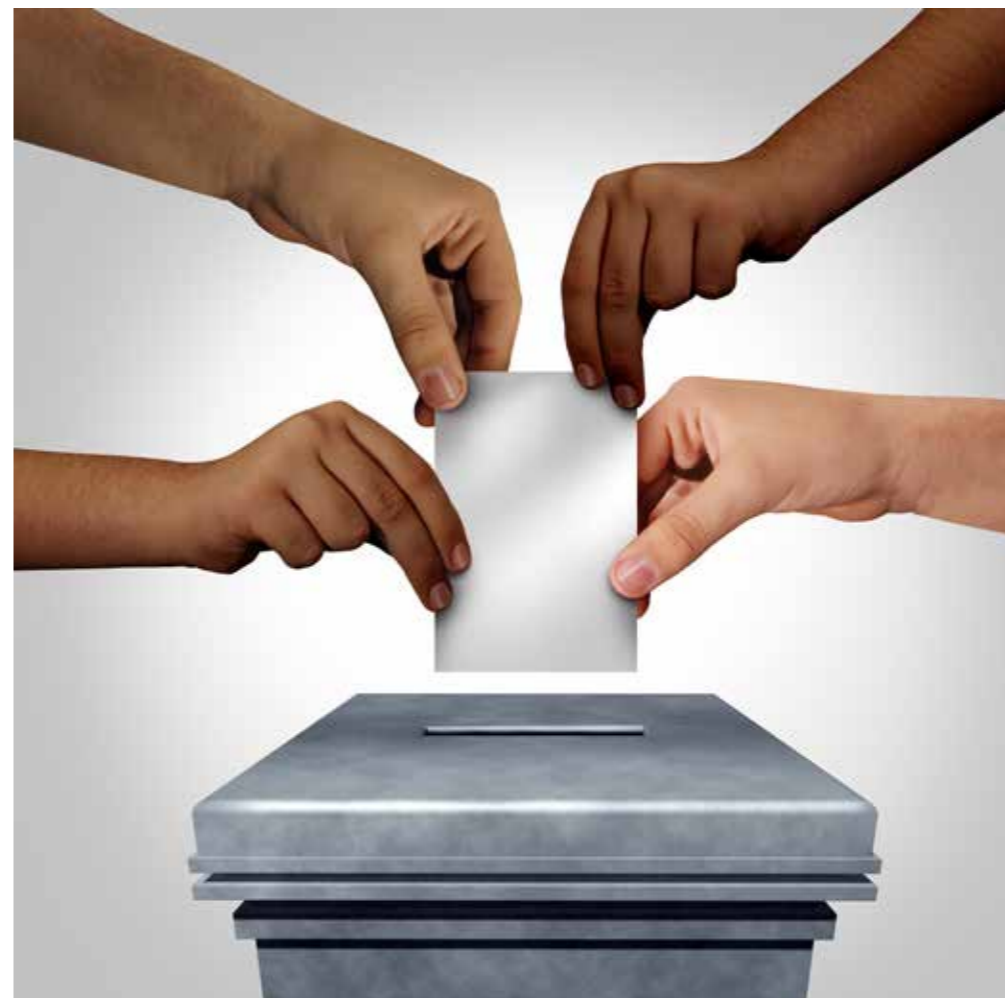
Folkehøgskolens formål går hånd i hanske med utfordringene vi som samfunn står overfor. At unge mennesker føler seg utenfor og ikke deltar i demokratiet, er ikke bare uheldig for dem selv, men også uheldig og farlig for samfunnet, for oss. Landet vårt trenger

et aktivt, oppegående og opplyst demokrati der alle kjenner de kan delta og der de bidrar med lytten til og gir mening.

Et folkehøgskoleår er en arena der unge gutter og jenter «tvinges» til å være sammen 24/7. Det tette fellesskapet gir unike muligheter til å teste egne meninger og lytte til andres, provosere selv og la seg provosere, luften frustrasjoner og reflektere sammen over store og små spørsmål.

Nordisk samarbeid for demokratisk deltakelse

Nordisk Folkehøgskoleråd er i ferd med å sende inn en stor Erasmus + søknad. Søknaden handler om å se på hvordan folkehøgskolene i Norden kan være arenaer for å styrke demokratisk deltakelse. Det er ikke klart om søknaden vil gå igjennom, men det vil være et svært spennende prosjekt dersom en får midler. Uavhengig av om de nordiske folkehøgskolene får delta i et Erasmus-prosjekt eller ei, vil det være viktig at de norske

folkehøgskolene fokuserer på hvordan vi kan få ungdom til å finne mening i å delta i de demokratiske prosessene framover. Vi vet at unge kan bruke mye tid på nettsider som bidrar med falske nyheter og påvirker til radikalisering. Vi har flere eksempler på dette i vårt eget land dessverre. Dette må vi være med på å motvirke.

Må jobbe mot utenforskap

Barnehage og skole og lokalsamfunn har et ansvar for å forebygge utenforskap. Samtidig vet vi at vi ikke lykkes godt nok med dette. I en analyse av valgdeltakelse viste Institutt for samfunnsforskning til en overraskende stor nedgang i antall unge menn som velger å ikke dela i valg. Dette er en stor bekymring

som også vi i folkehøgskolene bør ta inn over oss. Folkehøgskolens formålsparagraf gir oss en mulighet til å ta en unik plass i arbeidet for økt demokratisk deltakelse. Folkehøgskolene må vise at vi fortsatt er det skoleslaget som gjør elevene myndige for deltakelse i demokratiet. •

Vil du være med i en panelsamtale på vårt webinar 4. desember

Internasjonalt Utvalg (IU) skal arrangere et webinar for å markere IUs 40 år mandag 4. desember fra kl. 12:00 til 14:00. Har du tidligere vært medlem av utvalget, eller har du noen minneverdige opplevelser fra IUs arbeid? Da vil vi gjerne høre fra deg! Som del av markeringen vil vi sette opp en samtale om IUs betydning gjennom årene. For å få til det trenger vi et par ildsjeler som kan tenke seg å dele sine tanker om hva IU har vært og kan være. Lite som stort – alt er velkomment! Send meg i så fall en e-post på katinka@folkehogskole.no.

Panelist eller ei – hold uansett av datoen. Målgruppen for webinarer er hele folkehøgskolelandskapet, og kan være spennende både for ansatte og elever. Programmet sendes ut ila. oktober. Vi kan allerede nå friste med spennende eksterne innslag om både bærekraft og demokrati.

Det nye IU

Før sommeren fikk vi endelig på plass det nye Internasjonale Utvalget. Vi er veldig glade for å ha med fire nye supre medlemmer på laget! IU består nå av Bernt Egil Alstadsæter fra Folkehøgskolen Nord-Norge, Anne Marit Træland fra Solborg folkehøgskole, Anna Jensen fra Hardanger folkehøgskole og Jonatan Rask som er ny rektor på Nordiska folkhögskolan.

Vi gleder oss til å fortsette å jobbe for at IU byr på relevant og inspirerende påfyll om temaer som demokrati, bærekraft og global bevissthet. •

Katinka Grane,

leder av Internasjonalt Utvalg og rådgiver i Folkehøgskolerådet

20 spørsmål til din allmenndannelse – eller bare for moro!

- Når ble YouTube lansert?
- En av verdens rikeste heter Jeff Bezos. Hva er han mest kjent for å ha grunnlagt?
- Hvem har skrevet bøkene om Mummitrollet?
- Ranger disse matvarene fra høyest til lavest CO2e per kilo: Egg, laks, melk og ost.
- Hvor stor del av verdens klimagassutslipp står kles- og skoindustrien for?
- Hvilke to statsråder i Jonas Gahr Støre sin regjering har måttet trekke seg fra sine stillinger grunnet habilitetsproblemer sommeren 2023?
- Hvor kommer Trettebergstuen fra?
- Når startet Jens Stoltenberg som NATOs generalsekretær?
- Hvor er Aleksandr Lukasjenko president?
- Hvor mange jøder ble drept i Holocaust under andre verdenskrig?
- Hva betyr ordet Holocaust?
- Hva kaller NLM seg nå?
- Hva skjuler seg bak forkortelsen NMS?
- Hvor mange ekteskap ble det inngått i Norge i 2022?
- Hva kalles det grønne pigmentet vi finner i planter?
- Hvilken artist topper listen over den mest streamede sangen på Spotify?
- Dante Alighieri skrev på 1300-tallet et av verdenslitteraturens viktigste verker. Det heter *Den guddommelige* ..., hva er siste ordet?
- Hvem skrev *Jeppe på Bjerget*?
- Hvilken norsk by kom han fra?
- Hvem står bak Instagram-kontoen BAdesKen?

Fasit fra nr 2/2023

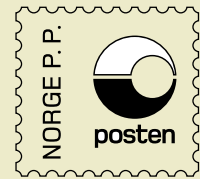
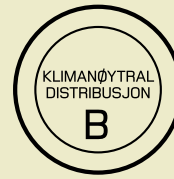
1. 2005; 2. Amazon; 3. Tove Jansson; 4. Ost, laks, egg, melk; 5. Ca. 8%; 6. Ola Borten Moe og Anette Trettebergstuen; 7. Hamar; 8. 2014; 9. Belarus; 10. Ca. seks millioner; 11. Fullstendig brent; 12. Mijnsjanssambandet; 13. Det norske misjonssekskap; 14. Nesten 21 000; 15. Klorofyll; 16. Ed Sheeran med «Shape of You»; 17. Komedie; 18. Ludvig Holberg; 19. Bergen; 20. Ken Andre Ottesen

Fasit:

Kryssord

1. 2005; 2. Amazon; 3. Tove Jansson; 4. Ost, laks, egg, melk; 5. Ca. 8%; 6. Ola Borten Moe og Anette Trettebergstuen; 7. Hamar; 8. 2014; 9. Belarus; 10. Ca. seks millioner; 11. Fullstendig brent; 12. Mijnsjanssambandet; 13. Det norske misjonssekskap; 14. Nesten 21 000; 15. Klorofyll; 16. Ed Sheeran med «Shape of You»; 17. Komedie; 18. Ludvig Holberg; 19. Bergen; 20. Ken Andre Ottesen

Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

Illustrasjon: Karoline Holthjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Relasjoner
Frist for innlevering av stoff: 1. november